CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI

DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

ANCHETATORUL

CONSILIUL SECURITĂȚII STATULUI
DIRECȚIA ÎNVĂȚĂMÎNT

Pentru uz intern

ANCHETATORUL

Seria 1500

1970

DIN PARTEA REDACȚIEI

Autorul cărții, Oreste Pinto, de naționalitate olandeză, în timpul celui de-al doilea război mondial a lucrat în cadrul serviciului de contraspionaj englez, unde s-a ocupat îndeosebi cu munca de anchetă.

Bazîndu-se pe experiența sa, el prezintă cîteva dintre procedeele ce pot fi folosite pentru ca cel anchetat să spună adevărul și insistă asupra unor calități, indispensabile, după părerea lui, unui bun anchetator. În acest sens, scoate în evidență faptul că inteligența, spiritul de observație, analiză și sinteză, completate cu o bună pregătire profesională și cu experiență practică, sînt atribute esențiale ale activității anchetatorului.

Adversar convins al metodelor de anchetă bazate pe constrîngerea fizică, autorul prezintă o serie de cazuri din care rezultă cum, prin întrebări puse cu dibăcie și exploatînd unele contraziceri din conținutul declarațiilor persoanelor cercetate, precum și anumite momente psihologice apărute în timpul interogării lor, mai mulți agenți germani au fost nevoiți să-și recunoască vinovăția.

Autorul nu epuizează însă factorii care asigură succesul unei anchete, iar unele dintre aspectele prezentate nu sînt suficient argumentate ori nu au un fundament științific bine conturat.

Astfel, susținîndu-și părerea conform căreia succesul unei anchete depinde aproape exclusiv de calitățile anchetatorului, autorul acordă prea puțină atenție administrării probelor, pierzînd în bună măsură din vedere importanța și complexitatea unei astfel de activități în justa soluționare a cazurilor.

Cu toate aceste scăderi, lucrarea prezintă aspecte interesante, a căror cunoaștere de către cititori o considerăm utilă.

CALITĂŢI ŞI CUNOŞTINŢE PE CARE TREBUIE SĂ LE POSEDE UN BUN ANCHETATOR

Un bun anchetator trebuie să dispună de anumite calităţi şi, în acelaşi timp, să posede o seamă de cunoştinţe din diverse domenii de activitate.

Iată care sînt, după părerea mea, în ordinea importanţei, aceste calităţi şi cunoştinţe :

Memoria.

Pentru un anchetator, care uneori trebuie să interogheze o persoană zile în şir fără a lua notiţe, capacitatea de a reţine datele ce-l interesează are o importanţă covîrşitoare în buna reuşită a operaţiei.

După cum se ştie, în asigurarea succesului unui interogatoriu, un mare rol îl joacă şi cîştigarea încrederii suspectului. Or, dacă cel care pune întrebări se întrerupe pentru a-şi face însemnări, pierde orice şansă de a da interogatoriului alura unei convorbiri prieteneşti şi determină persoana anchetată să rămînă în continuare precaută. Acesteia i se creează astfel timpul necesar să-şi regrupeze ideile şi să-şi pregătească răspunsurile pentru întrebările următoare.

Anchetatorul trebuie să poată, de asemenea, memora foarte bine anumite figuri, evenimente, locuri, obiecte etc.

In ce mă privește, am o memorie foarte bună. De exemplu, îmi amintesc perfect cadourile ce mi s-au dat cînd am împlinit trei ani. Știu cine mi le-a oferit și în ce împrejurare. Tatăl meu a avut unul dintre primele telefoane instalate în Olanda. Numerele mai des folosite erau notate pe un carton atîrnat lîngă aparat. Au trecut cincizeci de ani de atunci și-mi amintesc toate aceste numere. Nu vă citez faptele respective pentru a mă lăuda, ci pentru a preciza că fără această memorie excepțională n-aș fi devenit niciodată vînător de spioni.

Răbdarea.

Este o calitate foarte importantă. Anchetatorul care știe să urmărească cu atenție relatările unui om și care este capabil să-și reprime atît tendința de a-l întrerupe cît și orice manifestare de nerăbdare sau de plictiseală reușește, deseori, fără ca interlocutorul să observe acest lucru, să-l stimuleze să facă unele confidențe, deosebit de prețioase în rezolvarea cazului respectiv.

Capacitatea de a sesiza inadvertențele din relatările celui anchetat.

Cînd un spion își povestește viața sau răspunde la întrebările ce i se pun, are grijă ca relatările lui să pară cît mai verosimile. Cu toate acestea, deseori, unele din afirmațiile sale, mai ales anumite amănunte, sînt contradictorii sau neplauzibile.

Talentul de a însuși cu ușurință limbi străine.

Un anchetator se află în stare de inferioritate dacă are nevoie de interpret, dacă este incapabil, de exemplu, să facă deosebire între un om de afaceri suedez și unul german care vorbește perfect suedeza și care vrea să treacă drept suedez. Cînd controlează obiectele unei persoane, cel mai bun detectiv din lume nu face două parale dacă nu înțelege limba în care sînt redactate scrisorile, ziarele sau documentele ce se

află asupra acesteia. In ce mă privește, stăpînesc perfect limbile olandeză, flamandă, engleză, franceză, germană și italiană. In afară de acestea, cunosc suficient pentru a mă descurca în caz de nevoie spaniola, portugheza, daneza, suedeza, româna și norvegiana.

Cunoștințe temeinice de psihologie.

Anchetatorul trebuie să ghicească caracterul omului pe care-l interoghează, pentru a ști cum să pună întrebările.

Amenințările și tonul tăios îndîrjesc pe cei anchetați, în timp ce puțină simpatie și cîteva observații amabile ajută la învingerea rezistenței lor. In cazul unor spioni vanitoși, de pildă, cîteva complimente, bine plasate, le pot dezlega limba. Aș putea cita mii de exemple în această privință. De aceea, consider că anchetatorul care nu poate, de la început, să descifreze caracterul adversarului său seamănă cu un boxer care s-ar urca pe ring cu ochii legați.

Curajul.

Poate credeți că rolul de anchetator nu cere curaj și că de această virtute cea mai mare nevoie ar avea persoana interogată. Este adevărat și se știe că un spion este, de regulă, dotat cu curaj. De multe ori, el este gata să-și riște viața, într-o țară străină, îndeplinind o muncă solitară, fără sprijinul reconfortant al tovarășilor săi, fără ca meritele să-i fie recunoscute. Vînătorul de spioni trebuie, însă, să fie „mulajul spionului". Dar el trebuie să aibă atît calitățile acestuia cît și altele care să-i permită să-l țină în șah pe adversar. Oricine a asistat la dezbateri parlamentare, la un proces important, la o confruntare de opinii, recunoaște că există o atitudine psihologică pentru care nu se poate găsi altă denumire decît „superioritate morală". Această virtute nu este neapărat de partea acuzării ; ea poate foarte bine să aparțină apărării.

Dacă anchetatorul poate cîștiga această bătălie dintre două voințe, are mari șanse să-și atingă scopul.

Cunoașterea capitalelor și a altor mari orașe din Europa. Un singur exemplu vă va arăta cît de necesară este această calitate.

Era în martie 1942. In biroul meu a fost introdus un oarecare Hans. Din fundul fotoliului meu îl observam. Era înalt și subțire, dar cu o constituție atletică. Mi-am dat seama imediat că este perfect stăpîn pe el. Părul tuns mărunt, ochii albaștri ca cerul, pomeții înalți și obrajii supți, te făceau să nu ai nici o îndoială asupra naționalității lui. Era cu siguranță neamț.

Dar există nemți buni și nemți răi. Cărei categorii aparținea Hans ?

Povestea lui era foarte simplă și eu am înțeles repede, din relatarea pe care mi-a făcut-o, că aveam în față un om binecrescut, extrem de inteligent și hotărît. Mi-a spus pe față, de la început, că era neamț, dar că fugise în 1936 în Danemarca pentru că regimul nazist îi punea în pericol viața și averea. La Copenhaga deschisese un birou de avocatură și se bucura de o situație frumoasă. In 1940, cînd naziștii invadaseră Danemarca, se întorsese în Germania, în pofida pericolelor ce-l pîndeau. Acolo nu stătuse însă decît foarte puțin, fugind la început în Elveția, apoi în sudul Franței și, în sfîrșit, la Barcelona.

L-am chestionat îndelung asupra primei părți a povestirii sale și am ajuns la concluzia că trăise mai mulți ani la Copenhaga. Cunoștea orașul în cele mai mici detalii și, de asemenea, din modul cum aborda unele probleme, strecurînd inconștient în convorbire expresii juridice, rezulta, fără putință de tăgadă, că era de meserie avocat. Mi-a povestit cu lux de amănunte despre locurile pe unde a trecut în peregrinările sale de frica nazismului. Pînă aici, deci, totul era perfect și se părea că era sincer.

Totuși, nu am renunțat și nu m-am grăbit să trag o concluzie definitivă.

Am aprins o ţigară şi l-am întrebat în germană :

— Spuneţi-mi, la ce oră aţi sosit la Barcelona ?

— Cred că era aproape de zece seara.

— Unde v-aţi petrecut noaptea ?

— La hotelul Continental.

— Foarte bine, îl ştiu. Vă amintiţi la ce etaj este restaurantul ?

A ezitat o secundă, apoi a răspuns cu un surîs :

— Nu-mi amintesc. Era tîrziu cînd am ajuns, era ora zece. Restaurantul era închis. Mi s-a adus o cină rece în cameră.

— Da, înţeleg.

Era un răspuns care evita cu abilitate întrebarea mea. Am continuat :

— Dar a doua zi dimineaţa ce aţi făcut ?

— Mi-am luat micul dejun în cameră şi am părăsit hotelul. Am mers la biroul de paşapoarte britanice.

— Cum v-aţi dus, cu taxiul sau pe jos ?

— Pe jos.

— Curios, nu cunoşteaţi oraşul şi aţi preferat să faceţi drumul pe jos !

— Imi era teamă să iau taxiul. Spania este în relaţii bune cu Germania. Agenţii Gestapoului mişună în Barcelona. Unii şoferi de taxiuri puteau fi în solda lor şi m-ar fi putut recunoaşte că sînt neamţ.

— Cît v-a trebuit ca să mergeţi de la hotelul Continental pînă la biroul de paşapoarte britanice ?

— Aproximativ douăzeci de minute.

Am tăcut, mi-am scos o ţigară şi am tras cîteva fumuri, după care am adăugat :

— Dragă domnule, sînteţi un mincinos ! Un mincinos inteligent, dar mincinos şi, poate, chiar spion.

A roşit şi s-a ridicat furios de pe scaun :

— Cum îndrăzniţi să-mi aduceţi asemenea acuzaţii ?

— Calmaţi-vă ! Am dovada. Este inutil să vă enervaţi.

Din discuțiile cu dumneavoastră de pînă acum am desprins două lucruri care nu concordă cu realitatea : primul constă în faptul că, dumneavoastră, necunoscînd la ce etaj se află restaurantul hotelului Continental din Barcelona, ați afirmat că la ora 10 seara acesta era închis. Răspunsul ar fi fost bun, dacă ar fi fost vorba de Berlin, Londra sau Copenhaga. Dar în Spania, ca de altfel în toate țările care mărginesc Mediterana, viața de noapte începe foarte tîrziu. Restaurantul hotelului Continental nu era închis la ora zece ci, dimpotrivă, era ticsit de lume. Este ușor de dedus că n-ați pus niciodată piciorul la Continental.

A vrut să mai spună ceva, dar i-am tăiat-o scurt :

— Inutil să mă întrerupeți pentru că, așa cum am spus, în afară de această greșeală, ați mai făcut una.

Am luat de pe birou o foaie de hîrtie și un creion.

— Priviți ! Am să fac un mic desen. Aici este hotelul Continental, pe Rambla de Cataluna. Alături este o piață mare : Plaza de Cataluna. In partea cealaltă începe Paseo de Gracia. Biroul pașapoartelor britanice se află aici, pe Paseo de Gracia. Un om ca dumneavoastră nu avea nevoie de douăzeci de minute ca să facă acest drum.

Dacă ați fi descins la hotelul Continental, ați fi văzut probabil biroul de pașapoarte de la fereastra camerei. Nu contest că v-ați dus la acest birou : funcționarii de acolo confirmă vizita dumneavoastră. Dar ați mers cu o mașină aparținînd Gestapoului.

Hans n-a fost condamnat la moarte, ci numai la închisoare, deși sînt sigur că era spion și încă unul destul de periculos.

Morala povestirii este simplă : nimeni n-ar fi reușit să descopere cele două greșeli ale lui Hans, oricît de inteligent ar fi fost el, dacă n-ar fi cunoscut bine Barcelona.

Cunoașterea perfectă a legilor internaționale.

Orice persoană, oricare ar fi naționalitatea ei, este apărată de legile internaționale, care-i asigură anumite drepturi

și privilegii. De regulă, un străin nu poate fi ținut în închisoare decît o perioadă limitată, în care timp se bucură de unele avantaje speciale față de alți deținuți.

Legile internaționale apără pe prizonieri și pe alți cetățeni străini de tratamente prea dure.

Un spion inteligent, care cunoaște bine prevederile Convenției de la Haga, poate să-l încurce pe cel care-l interoghează, invocînd protecția convențiilor internaționale.

Anchetatorul trebuie să fie un actor înnăscut.

El trebuie să poată simula furia, nerăbdarea, simpatia, fără a-și pierde vreodată sîngele rece. Am vorbit deja despre experiența psihologică care intră în joc, în prezența unui spion. Această calitate o completează pe precedenta. După ce a descoperit în mare trăsăturile personalității celui interogat și a ales cea mai bună metodă de atac, anchetatorul trebuie să fie capabil să-și joace rolul. La ce bun să alegi metoda forte, dacă privirea rămîne blîndă și dacă vocea păstrează inflexiuni conciliante ?

Invers, anchetatorul se trădează dacă, adoptînd o tactică amicală, uită să-și corecteze scînteierea amenințătoare a ochilor și tonul aspru al vocii. Un bun spion sesizează repede nota falsă din voce sau surîsul înghețat care poate însoți o atitudine aparent prietenoasă. De asemenea, anchetatorul nu trebuie să dea posibilitatea de a i se sesiza sentimentele personale ; dacă cel anchetat s-a trădat cît de cît, fără să-și dea seama, anchetatorul trebuie să continue ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Un suspin, un gest îi dezvăluie acestuia emoția interioară a anchetatorului și-l pune în gardă să fie atent la răspunsurile pe care le va da la întrebările următoare.

Interogatoriile devin uneori plictisitoare cînd, mai multe zile în șir, o persoană încăpățînată relatează mereu aceleași lucruri. Chiar dacă anchetatorul s-a plictisit să pună mereu aceleași întrebări și să audă mereu aceleași răspunsuri, el nu trebuie să lase să se vadă acest lucru.

Puterea de analiză.

Aceasta se concretizează în modul cum anchetatorul știe să aleagă din multitudinea de motive invocate de persoana cercetată pe cele care au determinat-o să întreprindă o anumită acțiune.

Faptele relatate inițial în anchetă de către un spion par întotdeauna verosimile. De aceea, anchetatorului îi revine sarcina ca, prin întrebări abile, să descopere ce se ascunde în spatele lor. Așa cum se știe, și un om cinstit, pradă unei emoții puternice, poate să facă declarații care să cuprindă incoerențe și să uite fapte și amănunte importante. Doi martori ai aceluiași accident fac, uneori, declarații între care sînt diferențe foarte mari. Cititorul își va imagina ușor că relatările unei persoane care și-a părăsit în mod clandestin țara, datorită emoțiilor cauzate de peripețiile călătoriei, pot fi confuze și incomplete. Vor exista în istorisirea ei scăpări explicabile. Este posibil, de exemplu, să uite — fără să fie ceva suspect în asta — la ce oră a traversat o anumită frontieră.

De aceea, anchetatorul trebuie să știe să deosebească adevărul de minciună, omisiunile și exagerările intenționate de cele neintenționate.

In această privință, un rol însemnat are și cercetarea atentă a obiectelor găsite asupra persoanei anchetate. Numai un om antrenat, care știe cum să descopere ceea ce-l interesează, poate scoate o dovadă viabilă din examinarea scrisorilor, cărților, hainelor și a altor obiecte aflate asupra persoanelor cercetate.

Experiența practică combinată cu cunoașterea temeinică, sub toate aspectele, a domeniului în care își desfășoară activitatea.

Rezolvarea în mod corespunzător a cazurilor pe care un anchetator le are în lucru depinde și de experiența lui în muncă, de bagajul de cunoștințe ce le posedă în specialitatea sa, precum și de măsura în care reușește să le folosească în mod creator în activitatea pe care o desfășoară.

Din acest punct de vedere, este edificator, spre exemplu, faptul că rutina și șablonismul au constituit pentru serviciul de spionaj german un mare handicap în cursul celor două războaie mondiale.

METODE DE INTEROGARE

Există mai multe metode de a obține informații de la persoana anchetată. Inainte de a vorbi despre metodele folosite de mine, voi menționa unele folosite în alte țări.

In Germania nazistă, tortura fizică era curent folosită. Această metodă mergea de la lovituri de baston pînă la zdrobirea degetelor, smulgerea unghiilor de la picioare și mîini, strîngerea capului cu cercuri de metal etc.

In Statele Unite se practică interogarea intensivă sub proiectoare. Tot aici se folosește și interogarea cu ajutorul „detectorului de minciuni" și al „elixirului adevărului". Practica a demonstrat însă, că rezultatele obținute nu sînt pe măsura entuziasmului pe care l-a provocat apariția acestor auxiliare ale interogatoriului. Astfel, un om bine antrenat poate să-și oblige subconștientul la tăcere, chiar dacă i se fac injecții cu „elixirul adevărului" și este adormit. In ceea ce privește „detectorul de minciuni", precizez că el se bazează pe teoria, demonstrată științific, că metabolismul unei persoane se modifică sub efectul unei emoții puternice. Plecîndu-se de la această teorie, s-a încercat și, în multe cazuri, s-a reușit

ca, sub impulsul unei emoţii bruşte, anchetatul să fie determinat să spună adevărul. Totuşi, şi în acest caz sînt oameni cu sînge rece care, dacă se hotărăsc să tacă, pot păcăli „detectorul de minciuni". Nimeni nu poate suporta însă mult timp supliciul „picăturii de apă". Această foarte veche şi simplă metodă de tortură constă în a lăsa să curgă la intervale regulate de cîteva secunde o picătură de apă pe capul victimei. Ea îl poate face să mărturisească, în cîteva minute, pe omul cel mai rezistent din lume.

Din fericire, mărturisirile obţinute prin forţă nu reflectă întotdeauna realitatea. In afară de caracterul ei respingător, tortura fizică are un enorm dezavantaj. De durere, un nevinovat mărturiseşte deseori crime pe care nu le-a comis. Dacă tortura este prea dureroasă, el inventează chiar o faptă care implică pedeapsa cu moartea, preferînd să pună capăt suferinţelor. Tortura sfîrşeşte, de regulă, prin a-l face pe un om să vorbească, dar nu întotdeauna să spună şi adevărul.

In timp de război, agenţii secreţi poartă mereu asupra lor trei feluri de pilule : prima este pilula „Knock out", care-l face inconştient pe om timp de 24 de ore. A doua este o pilulă de benzedrină, care are rolul de a întări organismul în condiţii de eforturi fizice şi intelectuale deosebite. A treia este pilula sinuciderii, care conţine cianură sau alte otrăvuri ce produc moartea într-un timp foarte scurt.

N-am insistat prea mult asupra metodelor de tortură pentru că ele sînt respingătoare pentru oamenii civilizaţi şi constituie o dovadă de slăbiciune pentru cei care le folosesc. Este evident că anchetatorul care recurge la tortură admite, de la început, că arestatul este mai inteligent decît el şi, ca atare, că nu-l poate învinge printr-un interogatoriu normal.

Biroul II francez folosea o metodă ingenioasă, care dădea rezultate : orice interogatoriu era dus de cîte doi anchetatori. Unul dintre ei făcea pe furiosul, striga, ameninţa, bătea cu pumnul în masă. Celălalt rămînea calm, înţelegător, în aparenţă de partea prizonierului, şi-şi dădea toată osteneala

să modeleze violenţa colegului său. Apoi, cînd interogatoriul atingea o anumită intensitate, cel care profera injurii şi promitea că va recurge la cele mai îngrozitoare metode de tortură era „chemat de şef pentru o treabă urgentă". Anchetatorul „amabil" rămînea să desfăşoare singur interogatoriul, oferindu-i arestatului o ţigară şi făcînd totul pentru ca să-l liniştească. Această schimbare bruscă de atmosferă îl tulbura şi mai mult pe arestat. In situaţia de dezorientare în care se afla şi sub presiunea continuă a întrebărilor, începea să mărturisească. In timpul celui de-al doilea război mondial, anchetatorii englezi au ştiut de minune să creeze această ambianţă de caldă prietenie, care să-l determine pe arestat să facă destăinuiri, uneori destul de repede.

In calitate de olandez, care am petrecut mulţi ani în Anglia, îmi pot permite să renunţ la modestia excesivă a englezului simplu şi să declar că această metodă de bunăvoinţă faţă de persoana anchetată este tipic britanică. In Anglia nu este permis să-l bruschezi pe arestat. Nu este permis nici măcar să-l jigneşti. In 1941 mă aflam la Home Office (Ministerul de Interne englez), unde interogam un suspect care, ulterior, s-a dovedit a fi spion. Intrucît continua să nege lucruri evidente, l-am făcut mincinos. Pentru această faptă am fost chemat de un înalt funcţionar din cadrul acestui minister, care mi-a ţinut o adevărată prelegere despre „enormitatea" greşelii mele. Intr-un alt caz, un general englez, interogînd un aviator german, deosebit de arogant şi de agresiv, îl lovise cu bastonul. Pentru această atitudine, generalul a fost aspru pedepsit de superiorii săi.

După eliberarea Olandei, a trebuit să mă ocup de pregătirea unor tineri olandezi pentru munca de anchetă. Pe parcurs, mă voi referi la cîteva din recomandările pe care le-am făcut acestora.

Ţin însă să subliniez, încă de pe acum, următorul punct important din modul în care duceam şi consider că trebuie dusă o anchetă. De fiecare dată, anchetatorul trebuie să

urmărească să-i producă, de la început, arestatului o criză emotivă, şi aceasta pentru un motiv foarte simplu. Un interogatoriu este, înainte de toate, un duel de inteligenţe şi de sînge rece, în care fiecare caută să ia iniţiativa şi să o păstreze. Anchetatorul are marele avantaj că se află în postura celui care cercetează fapta şi nu a aceluia care va suporta consecinţele comiterii ei. El poate, dacă vrea, să întrerupă şi să reia interogatoriul. Dacă reuşeşte să-l înfurie sau să-l sperie pe arestat cu întrebările, succesul e aproape asigurat. Dar, pentru aceasta, anchetatorul trebuie să fie un bun psiholog. El trebuie să fie mereu stăpîn pe situaţie şi să deţină mereu iniţiativa.

Iată cum procedam eu cînd interogam : îmi începeam interogatoriul la orele 9 dimineaţa şi-l sfîrşeam la orele 6 după-amiază, cu o oră întrerupere pentru masă. Ancheta o duceam întotdeauna singur. Nu-mi luam niciodată un ajutor şi preferam să pun întrebări pe un ton cît mai amical. Dacă ancheta nu-şi atingea scopul, în sensul că arestatul continua să nege faptele, iar eu nu eram pe deplin convins că este nevinovat, îl puneam să repete declaraţiile sale ori de cîte ori consideram necesar. Mai devreme sau mai tîrziu, dacă era vinovat, se împiedica de vreun amănunt neînsemnat şi între-deschidea astfel uşa spre adevăr.

O importanţă deosebită pentru anchetă o are examinarea atentă a bunurilor suspectului.

Inainte de a mi se trimite arestatul pentru interogatoriu, eu ceream întotdeauna să i se examineze conţinutul carnetelor, agendelor, ziarelor, corespondenţei şi al tuturor hîrtiilor pe care le purta asupra lui. O bucăţică de hîrtie de ţigară mototolită, oricît de mică ar fi, nu trebuie neglijată.

Lucrurile care trezeau bănuieli alcătuiau obiectul unui chestionar special de la sfîrşitul primului interogatoriu. In anchetă dădeam o mare importanţă eventualelor adrese găsite în carnetul arestatului, cerîndu-i pentru fiecare în parte explicaţii. Dacă observam o pagină de la o carte îndoită, n-o

treceam cu vederea, ci o studiam cu atenție : ea putea conține însemnări scrise cu cerneală simpatică sau înțepături de ac etc. In general, orice lucru (o cutie de chibrituri, un pachet de țigări, un medicament, un indigou, o sugativă pătată) poate furniza, uneori, fapte de mare însemnătate pentru succesul unei anchete.

In continuare, am să mă refer la etapele muncii de anchetă.

Primul contact cu anchetatul este mai puțin un interogatoriu și mai mult o punere în temă cu cazul respectiv și un început de elucidare a lui. El trebuie realizat cu cea mai deplină amabilitate. In acest stadiu, anchetatorul nu trebuie să exprime, prin cuvinte sau prin expresii ale feței, îndoiala, surpriza sau orice altă emoție nejustificată. O minciună evidentă a persoanei anchetate, o fanfaronadă a acesteia, trebuie încurajate și nu respinse.

Dacă faptele povestite de anchetat diferă de cele relatate de complicii săi, nu-i spuneți, pentru moment, nimic. Nici o întrebare sau remarcă nu trebuie să pună pe anchetat în alarmă și să-l facă să ghicească că avem rezerve în legătură cu relatările sale.

Cînd a terminat, dacă considerați că relatarea este adevărată și că nu este nimic suspect în cazul respectiv, pentru a vă convinge pe deplin de nevinovăția arestatului, puteți interveni, punîndu-i întrebările pe care le socotiți necesare. Dacă arestatul răspunde în mod satisfăcător la întrebările dumneavoastră și sînteți convins de nevinovăția lui, puteți — fără să mai recurgeți la al doilea interogatoriu — să-l eliberați.

După aceea, treceți la întocmirea raportului asupra rezultatului anchetei. Nu începeți niciodată raportul spunînd că persoana cercetată vă face o impresie bună sau rea. Impresiile sînt fatale. Puteți fi sigur că un spion bun vă va face totdeauna o impresie excelentă. Un criminolog de renume mondial îmi mărturisea într-o zi că persoana care i-a făcut

cea mai bună impresie din toată cariera lui era o femeie ce își otrăvise copiii pentru a pune mîna pe asigurare. Dimpotrivă, un filantrop cunoscut îi inspirase, la prima vedere, cele mai grave bănuieli.

Dacă găsiți că ceva nu a fost pe deplin lămurit în cursul primului interogatoriu, specificați în raport îndoielile și obiecțiile dumneavoastră, cerînd aprobarea pentru un al doilea interogatoriu sau confruntați-vă părerea cu cea a unui alt anchetator.

Inainte de a începe al doilea interogatoriu, dacă primul a fost luat de un alt anchetator, studiați cu mare atenție raportul acestuia, dar feriți-vă să vă lăsați influențați de tonul consemnărilor sale.

Urmăriți, de asemenea, atît aspectele importante rezultate din raportul primului anchetator cît și pe cele considerate de el neglijabile. Fiecare lucru trebuie cîntărit separat. Aspectul esențial al cazului poate foarte bine să fie unul din faptele pe care primul anchetator le-a considerat lipsite de interes.

Cînd începeți dumneavoastră al doilea interogatoriu, aveți grijă ca efectul surpriză să-l producă certitudinea asupra unui anumit fapt. De exemplu, nu-l întrebați astfel : „V-ați dus la consulatul german din cutare loc ?“, ci așa : „Care este data exactă a ultimei dumneavoastră vizite la consulatul german din orașul cutare ?“. Deci, dacă vreți să puneți o întrebare de care atîrnă succesul anchetei, trebuie s-o puneți de așa manieră încît să-l surprindă pe arestat. Apoi, observați-i reacția, privindu-i mărul lui Adam și pleoapele.

Dacă în declarațiile celui anchetat există mai multe puncte îndoielnice, nu este indicat să le verificați în ordinea în care au fost relatate, ci să treceți repede de la unul la altul, fără să-l avertizați pe cel în cauză.

Hotărîți, de la început, prin ce mijloace veți încerca să obțineți mărturisiri de la persoana arestată : sarcasm, răceală, simpatie sau criză emotivă.

O ultimă problemă la care aş vrea să mă mai refer în cursul acestui capitol este cea pe care eu o numesc „o poveste în interiorul altei poveşti" şi care, întîlnită în declaraţiile unor persoane arestate, trebuie verificată cu multă atenţie.

Pentru a înţelege mai bine ce înseamnă „o poveste în interiorul altei poveşti", să luăm un exemplu.

Avem de anchetat un marinar, care ne povesteşte că a evadat dintr-o închisoare, unde fusese închis pentru că a refuzat să se înroleze în flota germană. După evadarea din închisoare a luptat în rîndurile partizanilor, a organizat sabotaje şi, de frică să nu fie prins din nou, a fugit în Spania şi Portugalia. Istorisirea lui pare verosimilă, mai ales că omul povesteşte cu sînge rece şi este sigur pe ceea ce spune. Fiecare fapt povestit are o justificare.

Un singur lucru rămîne neclar : el are asupra lui 50 de lire engleze şi 200 de dolari. De unde aceşti bani, cînd din cele relatate de el rezulta că era fără lucru de mai mult timp? Il chestionezi asupra acestei probleme şi-ţi răspunde că banii reprezintă economiile sale. Aici intervine povestirea în interiorul altei povestiri. După ce a susţinut mult timp că banii reprezintă economiile lui, marinarul simulează că se simte încolţit şi spune : „Ei bine ! Văd că nu pot să vă păcălesc. Am să vă spun adevărul. Am furat". Şi explică cum a furat bijuteriile unei femei care îi oferise găzduire într-o noapte. Banii provin din vinderea lor.

Dacă anchetatorul crede această a doua versiune a povestirii, lăsîndu-se indus în eroare de anumite considerente psihologice, îl eliberează pe cel anchetat, deoarece culpa de care se face vinovat nu priveşte contraspionajul. Este, deci, necesar ca niciodată anchetatorul să nu accepte nimic care nu poate fi dovedit. Orice afirmaţie a arestatului trebuie să fie crezută numai dacă ea este dovedită cu probe.

SPIONUL PREA PREVĂZĂTOR

Nemţii au mania de a nu lăsa nimic la voia întîmplării. Ei suferă de exces de prevedere. Acest fapt este un lucru bun în unele cazuri, dar sînt şi situaţii, dovedite de practică, cînd prea multă prudenţă strică. Este cazul spionului Timmermans, de naţionalitate belgiană, care lucra pentru nemţi şi a cărui pregătire fusese atît de bine pusă la punct, încît, atunci cînd a fost trimis în Anglia să culeagă informaţii, chiar şi hainele cu care era îmbrăcat fuseseră confecţionate la Londra. Timmermans a sosit în Anglia în aprilie 1942, după ce a trecut mai întîi prin Franţa şi Spania, unde a fost arestat. N-a fost eliberat din închisoare decît după o serie de intervenţii din partea consulatului belgian. Din Spania, mai precis de la Barcelona, a plecat la Lisabona şi apoi în Anglia, unde a fost arestat din nou şi trimis la Royal Victoria Patriotic School, de la Clapham (Centru de anchetare a emigranţilor în timpul celui de-al doilea război mondial — N.T.).

La Royal Victoria Patriotic School se acorda multă importanţă percheziţiei bagajelor. Chiar persoana cea mai nevinovată poate transporta, fără să ştie, cărţi poştale, ziare, bu-

căți de hîrtie conținînd informații interesante pentru un anchetator experimentat. Persoanele venite cu intenția de a spiona aduc cu ele mijloacele necesare pentru a comunica informațiile pe care le obțin. Desigur, nu este vorba de aducerea unor posturi emițătoare, căci ele ar fi greu de camuflat printre bagaje, ci a unor materiale pentru realizarea scrierii secrete (cerneluri simpatice sau substanțe necesare preparării acestora, indigouri albe ș.a.), coduri, cifruri, însemnări, adrese etc.

Examinarea minuțioasă a obiectelor avea loc, de obicei, după primul interogatoriu al arestatului și ea se făcea într-o sală de la Royal Victoria Patriotic School, unde se afla o masă mare, înconjurată de scaune. Obiectele erau aduse pe această masă și examinate apoi cu atenție, fiecare în parte, uneori chiar cu lupa.

Eu fiind foarte ocupat cu examinarea cazului unui alt spion care dăduse niște declarații false, am lăsat pe un ofițer de contrainformații belgian să examineze obiectele găsite asupra compatriotului său.

Il avertizasem să fie atent la fiecare lucru, așa că, după cîtva timp, m-a întrebat :

— După părerea dumneavoastră, domnule colonel, ce poate să fie asta ?

Intr-o despărțitură a portofelului lui Timmermans descoperise un pliculeț plin cu o pulbere albicioasă.

Neștiind nici eu ce poate conține, i-am răspuns :

— Trimite-o la analiză și cere să ți se raporteze imediat despre ce fel de pulbere este vorba.

După două minute, belgianul, cu o voce timidă, m-a întrerupt din nou :

— Imi pare rău că iar vă deranjez, domnule colonel, dar sper să fie ultima dată.

Ridicînd capul, am văzut că-mi întinde în palmă cîteva bețișoare de lemn.

— Doamne, Dumnezeule ! am exclamat eu.

— Ce este, domnule colonel ?

— Ceva foarte important. Te rog să-mi dai și vata hidrofilă.

— Vata hidrofilă ? a repetat el încremenit.

— Da, vata hidrofilă, ce mai stai ?

I-am ordonat (îi eram superior ierarhic) să scotocească bine portofelul și, în ultima despărțitură, a găsit într-adevăr vată hidrofilă.

Timmermans, molipsit de virusul foarte germanic al „lucrului făcut temeinic", se înarmase cu aceste trei articole, indispensabile pentru a obține un scris invizibil : praf de piramidon, care se dizolvă într-un amestec de apă și alcool, bețișoare din lemn de portocal, care semănau cu niște creioane, și vată, cu care să învelească vîrful bețișoarelor pentru a evita zgîrieturile pe suprafața hîrtiei. Iată cum meticulozitatea unui om de a prevedea dinainte totul poate avea, uneori, consecințe dintre cele mai grave. Praful de piramidon și vata hidrofilă avea posibilitatea să le cumpere de la orice farmacie din Anglia fără să trezească nici cea mai mică bănuială, iar bețișoarele și le putea confecționa singur.

M-am înapoiat în biroul meu particular și i-am cerut secretarei să întocmească o listă completă cu obiectele aparținînd lui Timmermans, avînd mare grijă să nu omită nimic, oricît de neînsemnat ar părea. Cînd lista a fost terminată, am controlat dacă ea cuprindea pulberea albă, bețișoarele și vata, apoi am dat ordin să-l aducă la mine pe Timmermans.

I-am spus scurt, în flamandă, fără nici o introducere :

— Cazul dumneavoastră este ca și rezolvat. Am verificat declarațiile pe care le-ați dat și am ajuns la concluzia că ele sînt sincere. Ceea ce o să vă rugăm să faceți acum constituie o simplă formalitate. Aveți aici pe masă lucrurile dumneavoastră, pe care noi le-am trecut pe această listă. Vă rog să fiți atît de bun să verificați dacă nu vă lipsește ceva. Dacă nu vă lipsește nimic, semnați lista și puteți să vi le luați.

A luat lista, a citit-o și a declarat :

— Nu lipsește nimic, domnule colonel.

I-am întins stiloul meu și, timp de cîteva clipe, nu s-a mai auzit decît scîrțîitul ușor al peniței cu care Timmermans își semna condamnarea la moarte. După ce a semnat, a întrebat :

— Asta-i tot, domnule colonel ?

— Da, în sfîrșit... aproape tot.

I-am luat portofelul și am scos din el pliculețul cu pulberea albă, bețișoarele și vata. M-am uitat drept în ochii lui și am observat că pălise la față, iar un tic nervos făcea să i se miște pleoapa dreaptă.

— Inainte de a vă retrage, am continuat eu, ați vrea să-mi explicați de ce țineți în portofel aceste obiecte care, după cum recunoașteți, vă aparțin ?

Luat prin surprindere, o clipă n-a știut ce să răspundă, dar și-a revenit imediat și a spus :

— Nimic mai simplu, domnule colonel, și trebuie să mărturisesc că, pe moment, întrebarea aceasta a dumneavoastră m-a dezorientat. Iată cum de au ajuns aceste obiecte în portofelul meu : cînd eram în închisoare la Barcelona — ați aflat probabil acest fapt din declarațiile mele la primul interogatoriu — aveam tovarăș de celulă un comunist spaniol. Intr-o dimineață, foarte devreme, am auzit niște pași care se apropiau de celula noastră. Bănuind că pe el îl căutau, mi-a înmînat aceste obiecte spunînd că, dacă le-ar găsi asupra lui, l-ar împușca pe loc. Am pus lucrușoarele acestea în portofel și, întrucît omul nu s-a înapoiat să mi le mai ceară, am uitat de ele.

Eram pur și simplu uimit de modul rapid în care reușise să dea acest răspuns, inventat de la un capăt la altul, dar m-am străduit să nu mă trădez cu nimic. Aveam în fața mea un adversar deosebit de puternic. Am zîmbit, cu aerul cuiva care a înțeles dintr-o dată sensul unei glume bune. Pe urmă, zîmbetul meu s-a transformat într-un rîs zgomotos.

In fața mea, Timmermans se îndreptase pe scaun și scrîșnea din dinți. Mîinile i se crispau pe masă. Articulațiile degetelor i se albeau. Cum rîdeam din ce în ce mai tare, a început să tremure. Apoi, deodată, sîngele rece l-a părăsit. N-a mai putut rezista. S-a ridicat brusc, și-a pus mîinile la urechi, mi-a tras o înjurătură și a strigat la mine să tac.

— Am să vă povestesc tot, a urlat el scos din minți, dar, pentru Dumnezeu, încetați cu rîsul ! Mă înnebuniți !

Cîteva minute mai tîrziu a mărturisit totul.

A fost spînzurat la 7 iulie 1942 în închisoarea din Wandsworth.

REFUGIAŢII FANTOMĂ

Totul a început în Soho, în acest ciudat cartier din nord-estul pieţei Piccadilly Circus, unde se găsesc cele mai bune restaurante şi cei mai mari gangsteri din Londra.

Doi sergenţi de stradă din serviciul de noapte au reţinut într-o seară trei cerşetori cu aspect jalnic şi le-au cerut actele de identitate. Aceştia le-au răspuns însă, în franţuzeşte, că nu au. Politicoşi, cei doi agenţi i-au invitat să-i urmeze la post. Aci au fost interogaţi de către un comisar care cunoştea limba franceză. Cazul la care ne referim s-a petrecut în toamna anului 1941. Pe vremea aceea, englezii, care se aşteptau la o invazie din partea nemţilor, luaseră numeroase măsuri de apărare a coastelor maritime. Peste tot pe unde ar fi putut trece vehicule au fost puse mine şi sîrmă ghimpată. De jur împrejurul ţărmului, santinelele scrutau marea, iar în larg patrulau vedete.

De aceea, cele povestite de cei trei cerşetori l-au mirat pe comisar : fugiseră din Franţa cu cîteva zile mai înainte cu o barcă şi ajunseseră pe coasta de nord-est a Angliei, în plină zi, fără să fi fost observaţi. De asemenea, pînă la întîl-

nirea cu agenții de stradă, deși trecuseră prin mai multe zone interzise, nu-i oprise nimeni.

Ascultîndu-i, comisarul raționa astfel : dacă arestații spuneau adevărul, însemna că apărarea de coastă a Marii Britanii nu rezista invaziei germane ; dacă minteau, însemna că aveau ceva de ascuns ; nu cumva erau agenți secreți, membri ai coloanei a cincea, sosiți înaintea trupelor pentru a transmite informații și a semăna neliniște și confuzie după angajarea luptelor ?

Intrucît nici una, nici alta dintre aceste două ipoteze nu priveau domeniul lui de activitate, puse mîna pe telefon și comunică celor în drept suspiciunile sale. Curînd vestea aceasta ajunse pînă la însuși primul ministru al Marii Britanii, Winston Churchill, care dădu dispoziții să se întreprindă o anchetă asupra stării de apărare a coastelor maritime engleze. Părea ciudat modul cum trei oameni, care nu vorbeau engleza, reușiseră să ajungă, trecînd prin multe zone interzise, pînă la Londra. M.I.5 a primit ordin să rezolve cazul respectiv în cel mai scurt timp. Așa am aflat eu toate aceste lucruri.

De la postul de poliție din Cannon Row, cei trei oameni au fost transportați la Royal Victoria Patriotic School.

Inainte de a trece la interogarea lor, am făcut un studiu asupra fiecăruia în parte și am ajuns la concluzia că aveau caractere și înfățișări diferite. Primul, cel mai puțin marcant dintre ei, era foarte tînăr, pirpiriu, ținea mereu privirea ațintită în podea și-și mușca buzele de parcă încerca să se abțină să nu plîngă. Al doilea era masiv, cu umeri pătrați ca ai unui luptător. Avea pielea bronzată, mușchii solizi, dar mintea înceată. Privirile lui rătăceau continuu în jurul camerei, alunecînd mereu de la un obiect la altul. El mi-a făcut o impresie destul de proastă și l-am apreciat ca pe un om incapabil să facă fapte deosebite.

Al treilea, în schimb, era un om care îți dădea impresia că te afli în preajma unui animal sălbatic. Avea niște miș-

cări suple ca ale unei feline. Fața îi era plină de cicatrici, apărute ca urmare a primirii unor lovituri de cuțit. Una dintre ele îi ridica buza superioară într-un rînjet permanent. Pe cap avea dungi albicioase și chele, cauzate și ele, probabil, tot de lovituri de cuțit, ori poate de cioburi de sticlă. Ceilalți doi se temeau vizibil de el. Chiar și în prezența mea și în starea în care se aflau, autoritatea lui îi domina. Domnul acesta Magis — numele pe care-l dăduse la comisariatul de poliție — trebuia deci supravegheat îndeaproape.

El îmi povesti pe scurt fuga și debarcarea lor pe coasta de nord-est. Ceilalți doi s-au mulțumit doar să-l asculte și să confirme spusele sale. Mi-am dat atunci seama că greșeam interogîndu-i în prezența șefului lor și am hotărît să-i anchetez separat.

Primul pe care l-am interogat a fost cel tînăr. Căutînd să par cît mai prietenos, i-am spus :

— Sîntem foarte impresionați de fuga dumneavoastră curajoasă și am dori să avem mai multe amănunte. De exemplu, la ce oră ați debarcat ? Dimineața, după-amiaza sau seara ?

— Era aproximativ ora două după-masă.

— Bine. Ce fel de ambarcațiune ați avut : o barcă cu pînze, cu vîsle sau cu motor ?

— O barcă cu pînze, dar aveam și lopeți pentru cazul cînd vîntul ar fi stat.

— Ați procedat foarte prudent ! Unde ați debarcat : pe o coastă stîncoasă sau pe o plajă de nisip ?

— De nisip, domnule.

— Ce culoare avea barca ?

După o clipă de ezitare :

— Cenușie, domnule.

— Bine, mulțumesc.

Acestea fiind zise, am cerut să fie adus cel de-al doilea la interogatoriu.

Intrevederea cu acesta a avut loc în acelaşi mod. Ca şi pe primul, l-am întrebat pe un ton la fel de amical :

— Ia spuneţi, vă amintiţi la ce oră aţi debarcat toţi trei ?

— Era cam nouă dimineaţa, domnule. Ora precisă nu o ştiu, pentru că ni se stricaseră ceasurile, dar, în orice caz, era după răsăritul soarelui.

— De unde aţi luat benzină pentru motor ? Ştiţi, e foarte important să aflăm cum se poate face rost de ea, pentru ca să-i ajutăm şi pe alţii să fugă.

— Desigur, domnule. M-aş bucura să pot să vă ajut. Eu am un prieten în Bretania, care a îngropat cîteva bidoane de benzină în grădină. L-am rugat să ne împrumute şi nouă puţină benzină şi ne-a ajutat.

— Pe ce fel de coastă aţi debarcat ? N-avea nimic deosebit ? Era o faleză, o plajă sau un povîrniş stîncos ?

— Nu tocmai o plajă, domnule. Erau dune. Malul era abrupt şi a trebuit să ne căţărăm cu greu, agăţîndu-ne de arbori şi tufişuri. Păreau să fie pini.

— Şi cu barca ce aţi făcut ?

— A trebuit s-o părăsim. Ne-a fost imposibil s-o urcăm pe nisip.

— Bine. Asta-i tot ce voiam să ştiu. Dar, mai înainte de a ne despărţi, vă rog să-mi spuneţi ce culoare avea barca.

— Maro.

I-am mulţumit pentru răspunsurile date şi am cerut să vină ultimul.

— Intraţi, domnule Magis, am spus eu văzîndu-l că se hotărăşte greu. Luaţi loc şi simţiţi-vă ca acasă. Am cîteva întrebări să vă pun. O simplă formalitate. De altfel, cred că dumneavoastră ştiţi ce înseamnă administraţia. Scrii toată ziua la rapoarte şi le muţi dintr-un birou într-altul. Deci, la ce oră aţi debarcat ? Trebuie să notez în raport.

— Era cam şase după-masă.

— Şi aţi debarcat, probabil, am adăugat eu, într-un punct al coastei nu tocmai potrivit, pe stînci. Bănuiesc că n-a fost uşor. N-aţi întîmpinat greutăţi pe mare ?

— Am întîmpinat atîtea, încît am crezut că n-o să ne mai vedem niciodată pe mal, dar...

— Arătaţi-mi, vă rog, mîinile.

Mi-a întins mîinile cu palmele în sus. Am clătinat din cap şi am continuat :

— Prietenii dumneavoastră mi-au spus că barca n-avea nici pînze, nici motor, ci numai o pereche de vîsle. Aţi vîslit patru zile şi patru nopţi, dar nu aveţi nici cea mai mică băşică pe mîini. Este de necrezut.

— S-ar putea să pară curios, a răspuns Magis păstrîndu-şi mereu sîngele rece, dar, ştiţi, eu nu fac aşa de uşor băşici. De altfel, am vîslit cu rîndul şi ne-a ajutat şi vîntul favorabil.

— Poate că toate acestea sînt adevărate, dar nu înţeleg cum de nu v-aţi gîndit să schimbaţi culoarea bărcii. Nu v-a fost frică că roşul aprins va fi reperat de nemţi de la cîţiva kilometri ?

— Da, într-adevăr, a admis Magis. Ne asumam un mare risc, dar merita. In plus, timpul nu ne permitea să vopsim barca, şi-apoi de unde să fi luat altă vopsea ?

— Da, e adevărat !

— Mai aveţi să-mi mai puneţi vreo întrebare, domnule anchetator ? Aş fi încîntat dacă v-aş putea fi cu ceva de folos.

— Mulţumesc, domnule Magis. Apreciez bunăvoinţa dumneavoastră, dar asta-i tot pentru moment. Voi pune să-i aducă pe prietenii dumneavoastră şi vom sta puţin de vorbă toţi patru.

Cîteva minute mai tîrziu, cei doi bărbaţi intrară, sub escortă. Le spusei să stea jos şi fixai îndelung pe fiecare înainte de a începe să vorbesc.

„Juniorul“ își pironise ochii în podea și nu îndrăznea să miște. Celălalt se uita peste tot, numai la mine nu. Singur Magis îmi susținea privirea, cu răceală.

— Bine, am spus eu în cele din urmă. Văd că am în fața mea trei mincinoși. Dumneata, tinere, mi-ai declarat că ați debarcat la ora două după-masă, camaradul dumitale a spus că la ora nouă dimineața, iar domnul Magis la șase seara. Barca dumneavoastră căpătase, de asemenea, însușiri miraculoase. Era cînd cenușie, cînd maro, cînd roșie. Fapt și mai miraculos, barca se metamorfoza după dorință. Mai întîi a fost cu pînze, apoi s-a transformat în barcă cu motor, care a funcționat cu benzină pusă la dispoziție de o persoană din Bretania. De asemenea, domnul Magis a vîslit ore în șir, dar n-are nici urmă de bășici pe mîini. Țărmul se metamorfoza și el. Era cînd nisipos, cînd cu stînci, cînd plin cu dune. Drept cine mă luați ?

Tăceau cu toții chitic, țintuiți parcă locului.

— Nu e decît o singură explicație : barca n-a existat decît în imaginația dumneavoastră. Nu știu, încă, cum ați ajuns în Anglia, dar precis nu cum ați avut îndrăzneala să-mi relatați. Vreau, deci, să știu adevărul. Cum ați ajuns aici ?

Din nou liniște. M-am uitat la fiecare în parte și-am văzut că erau cuprinși de teamă. Pînă la urmă, Magis a avut tupeul să afirme că povestirea lui era adevărată pînă în cel mai mic amănunt. Refuza să admită contradicțiile și afirma că lui îi era totuna dacă îl credeam sau nu.

— Nu prea cred, prietene, că îți este totuna, i-am replicat eu. Minți. Știu că minți, și dumneata îți dai seama de aceasta. Dacă ați fi cinstiți, niște simpli refugiați, nu mi-ați povesti toate balivernele acestea. Deci, nu sînteți simpli refugiați. Atunci, de ce ați venit ? Răspunsul este simplu : sînteți spioni. Știți care este soarta spionilor cînd sînt prinși ? In zori, după un dejun copios, dacă mai au chef să mănînce, sînt scoși pentru o plimbare pînă la spînzurătoare.

M-am uitat la gîtul lor. Continuau să tacă. „Juniorul“ a dat să zică ceva, dar, amintindu-și că șeful lui era lîngă el, s-a abținut. Se temeau de Magis mai mult decît de perspectiva de a fi spînzurați ca spioni. Am ordonat gardienilor să-i ducă din nou în celule. Rămînînd singur, gîndurile mi se învălmășeau. Asupra căruia dintre cei trei trebuia să-mi concentrez atenția de aici înainte ? Pînă la urmă m-am hotărît : asupra lui Magis.

Drept urmare, am dat dispoziții ca el să fie transferat de la Royal Victoria Patriotic School la o închisoare militară, mult mai severă, din Chelsea.

Acolo, a fost interogat de mai multe ori și, cu cît interogatoriile se repetau, cu atît devenea mai clar că toate afirmațiile lui nu erau decît minciuni, deși i se reamintea mereu de soarta care îl așteaptă pe un spion arestat în timp de război. Continua să susțină că declarațiile lui erau adevărate și că micile diferențe dintre relatările sale și cele ale colegilor lui nu trebuiau să ne mire, deoarece ei nu erau decît niște fricoși ce n-aveau memorie mai mult decît o găină și care inventaseră tot ceea ce-i spuseseră anchetatorului, pentru a-i face plăcere acestuia.

In consecință, cerea să mai fie interogați o dată, întrucît era convins că, de data aceasta, au avut mai mult timp să reflecteze asupra drumului pe care l-au parcurs.

Ca să-i fac plăcere lui Magis, am cerut să fie aduși la interogatoriu și colegii lui. Aceștia au confirmat punct cu punct povestea lui Magis. Da, greșiseră — după cum afirmau ei — în cadrul primului interogatoriu, pentru că fuseseră prea obosiți.

Ascultîndu-i, mă gîndeam cum de au putut să se înșele atît de mult nemții trimițînd cu misiuni de informații într-o țară străină, pe care voiau s-o invadeze, oameni atît de incapabili pentru o astfel de muncă, cum erau cei doi. Totuși, cum au reușit să ajungă, fără să știe englezește, pînă la Londra ?

Intrebarea aceasta și-o puneau și cercurile înalte din Londra, care mă presau mereu să le trimit rezultatele anchetei. Intrucît comportarea lui Magis îmi întărea convingerea că el era șeful, m-am hotărît să-mi concentrez în continuare eforturile tot asupra lui. Numai el putea să-mi spună scopul venirii lor în Anglia, misiunile pe care trebuiau să le îndeplinească. Dar, cum să-l fac să vorbească ? Deodată, prin minte mi-a trecut o idee, absolut originală, care mi-ar fi putut permite să-i dezleg limba. Pentru aceasta aveam însă nevoie de colaborarea unor ofițeri din școală.

Șeful Intelligence Service-ului era un partizan al noutăților. Ii împărtășii ideea, și fu entuziasmat de ea. Am hotărît să trec imediat la punerea ei în aplicare. In acest sens, am dat ordin ca Magis să fie băgat într-o celulă fără lumină, unde a petrecut o zi și o noapte într-o singurătate totală. In dimineața următoare, a fost adus sub escortă într-o sală lungă, unde se afla o masă mare la care luaseră loc, de jur împrejur, ofițeri din școală, îmbrăcați în ținută de gală, cu nasturii lustruiți, cu centiroanele roșii și cu caschetele pe cap.

Pe masă, în fața fiecăruia dintre ei, era așezat un revolver. Eu eram președintele acestei „curți marțiale" și luasem loc la mijlocul mesei.

Era un spectacol impresionant, în special pentru un om care petrecuse 24 de ore în întuneric, singur cu gîndurile lui. Magis a fost lăsat să stea cîteva minute în picioare între gardienii cu baioneta la armă. Apoi i-am făcut semn să vină mai aproape și l-am întrebat în franțuzește :

— Prizonier, știi unde ai petrecut ultimele 24 de ore ?

— Da, domnule, într-o celulă întunecoasă.

— Știi cine sînt cei introduși în această celulă ?

— Nu... Nu, domnule.

— Ei bine, în această celulă stau condamnații la moarte.

In încăpere era o liniște desăvîrșită și nu se auzea decît gîfîitul, mereu mai accentuat, al prizonierului. Am continuat :

— Prizonier, ai fost arestat la Londra și ți s-au dat toate șansele să spui autorităților noastre adevărul. Totuși, continui să negi fapte evidente și faci asta în detrimentul tău. Nu există decît o singură explicație a încăpățînării pe care o manifești. Ai fost trimis aici de inamic ca spion sau ca membru al coloanei a cincea. In timp de război, această faptă se pedepsește cu moartea. Te afli în fața Curții marțiale, adunată aici pentru a te judeca. Ea nu poate pronunța decît un singur verdict : vinovat, și o singură sentință : moartea prin spînzurătoare. In ciuda atitudinii pe care o adopți și a falsității declarațiilor tale, sîntem dispuși să-ți acordăm o ultimă șansă.

Mi-am scos ceasul de la mînă, l-am pus pe masă și i-am dat acest ultimatum :

— Ai exact două minute ca să alegi : vrei să spui adevărul sau dorești să mergi la moarte cu o minciună pe conștiință ? Gîndește-te bine. Incepînd de acum, clipele îți sînt numărate.

In încăpere liniștea era deplină. Magis, în picioare, cu capul aplecat înainte, încerca să-și păstreze sîngele rece. După ce au trecut cele două minute, am împins de o parte ceasul de pe masă și, privindu-l drept în ochi, l-am întrebat :

— Prizonier, ce ai de spus ?

— Nimic !

— E ultimul tău răspuns ?

— Da.

Unul dintre gardieni i-a pus prizonierului un pătrat de mătase neagră pe cap și eu am rostit cuvintele pe care orice tribunal englez le rostește cînd condamnă pe cineva la moarte :

— Tribunalul îl condamnă pe inculpat la moarte prin spînzurătoare. Pînă la executarea sentinței, el va fi ținut în celula condamnaților la moarte.

Apoi, Magis a părăsit sala între doi gardieni. Ușa s-a închis în urma lui și, încetul cu încetul, zgomotul pașilor săi

pe coridor s-a stins. In sală domnea o linişte stînjenitoare. Toţi îşi întorseseră privirile spre mine. Mă simţeam un om pierdut şi, de ruşine, îmi pironisem ochii asupra dosarului lui Magis, cînd, deodată, auzii un ciocănit în uşă. Era una din santinelele care îl escortaseră pe Magis. Aceasta, după ce a salutat milităreşte, a raportat :

— Domnule colonel, prizonierul ar vrea să ştie dacă vă poate vorbi.

Abia abţinîndu-mă să nu sar în sus de bucurie, am spus :

— Bine, să intre.

Magis intră.

— Ce doreşti ? îl întrebai eu cu o voce gravă.

— Domnule anchetator, aş vrea să mor cu sufletul curat.

Auzindu-l spunînd acest lucru am tresărit, mai ales că vorbise în engleză, limbă pe care susţinuse că nu o cunoştea. Am dedus imediat că vorbea engleza de dincolo de Atlantic, aşa că am răspuns :

— Da, e mai bine. Eşti canadian, nu-i aşa ?

— Da, domnule, canadian francez.

Magis a mărturisit că el şi cei doi tovarăşi ai săi erau dezertori ai forţelor militare canadiene cantonate în Anglia. Ei îşi arseseră actele militare şi-şi schimbaseră uniformele cu haine civile. Nu-i cunoşteau pe cei care aveau nevoie de uniforme militare.

Bineînţeles că n-am crezut nici o clipă că îşi arseseră documentele militare. Un dezertor care fuge poate să le arunce, deşi se expune la tot felul de greutăţi dacă este arestat. Dar focul este un mijloc de distrugere prea radical pentru un obiect care nu reprezintă prin el însuşi un pericol. Magis şi prietenii săi îşi vînduseră, fără îndoială, legitimaţiile o dată cu uniformele. Iar cel care opera astfel de tranzacţii nu era, desigur, un negustor de haine, ci organizatorul unei coloane a cincea, căci era de aşteptat ca Hitler să declanşeze de pe o zi pe alta invazia Angliei.

Am cerut să fie aduşi din nou la mine colegii lui Magis

și, în interogatoriul pe care l-am luat acestora, le-am dat de înțeles că șeful lor vorbise. Ei mi-au confirmat că legitimațiile militare fuseseră vîndute și nu arse.

Interogat din nou, Magis a recunoscut că mă mințise în privința legitimațiilor militare și a devenit mai maleabil, presupunînd că, dacă ne ajută sincer să lămurim suspiciunile noastre referitoare la coloana a cincea, va obține o reducere a pedepsei. Totuși, nu ne putea fi de mare folos, pentru că nu-l văzuse decît o singură dată pe cel care cumpăra uniforme militare și, ca atare, îi era imposibil să-i facă o descriere amănunțită.

Odată, Magis mi-a oferit și un spectacol. Tocmai mă pregăteam să-i iau o declarație, cînd el și-a vîrît mîna în buzunar, a scos de acolo o lamă, a rupt-o în bucăți, a băgat-o în gură, a mestecat-o ca pe o bucată de pîine și a înghițit-o. Apoi, a luat o bucată de sticlă și s-a apucat s-o sfărîme între dinți. Auzisem vorbindu-se despre acest fel de isprăvi, dar nu asistasem niciodată la ele. In fiecare clipă mă așteptam să văd un firicel de sînge curgîndu-i din gură : dar nu, înghițise totul cu o vădită satisfacție.

L-am întrebat :

— Ce ați vrut să arătați cu asta ?

— Nimic deosebit, acesta este unul din spectacolele de pe urma cărora îmi cîștig existența.

— Existența ?

— Da. Nu există bîlci în Canada sau Statele Unite la care eu să nu fi dat un astfel de spectacol.

Tot stînd de vorbă cu Magis despre ciudata lui meserie, mi-a trecut deodată prin gînd că mi-ar putea fi de folos în descoperirea celui căruia el și colegii lui îi vînduseră legitimațiile și uniformele.

Planul meu era simplu. Magis și cu mine în fiecare seară urma să mergem din cîrciumă în cîrciumă, unde, dacă era cazul, el putea da și cîte un astfel de spectacol. O echipă de polițiști îmbrăcați civil avea să ne escorteze de la distanță:

Mai devreme sau mai tîrziu, speram ca „clientul“ lui Magis să cadă în plasă.

Magis a fost de acord.

Șase seri la rînd ne-am plimbat degeaba prin cîrciumi. Omul nostru nu se arăta și începusem să disperăm cînd, deodată, într-o cîrciumă din Charlotte Street, am observat un schimb rapid de priviri între Magis și un tînăr negricios, care bea un pahar de vin sau de whisky, stînd în picioare la o masă. Tînărul și-a golit liniștit paharul și s-a îndreptat spre ieșire fără să se mai uite spre Magis.

I-am făcut semn unui polițist să-l urmărească și i-am dat un ghiont lui Magis :

— Ăsta e ?

— Da, mi-a răspuns el încurcat.

Am înțeles atunci cît de nemiloasă era legea lumii interlope. Prezența omului pe care trebuia să-l trădeze i-a paralizat lui Magis toate simțurile.

A doua zi, „clientul“ lui Magis a fost arestat și, la interogatoriu, ne-a dat numele și adresa verigii următoare, o persoană care locuia în Romilly Street, din Soho, și care era bine cunoscută de poliția din Londra. Porecla ei era „Teroarea din Soho“ și avea la activul său peste 30 de condamnări pentru trafic de stupefiante și furt prin efracție.

In noaptea următoare, ne aflam în fața casei din Romilly Street. Sunăm, dar nu ne răspunde nimeni. Forțăm ușa și intrăm. Inăuntru găsim o femeie întinsă pe un pat mare, care respira greu. Femeia era amanta „Terorii din Soho“ și fusese puternic drogată. „Teroarea din Soho“ fugise. Dar, cînd și unde ? Unul dintre polițiști are ideea să extindem căutarea în pod. Mă urc și eu după el și-l găsim pe cel căutat ascuns după horn. Arestîndu-l, mă gîndeam că de la acest om, a cărui cruzime era vestită, n-aveam să scoatem nici un cuvînt. Dar mă înșelam. Incă de la primul interogatoriu, știind ce-l așteaptă dacă cumva neagă, „Teroarea din Soho“ ne-a spus numele cumpărătorilor de uniforme, adresele lor,

precum și caracterul unui astfel de comerț. Am dedus imediat că nu aveam de-a face cu un caz de spionaj. Legitimațiile și uniformele militare foloseau tinerilor ajunși la vîrsta încorporării, care în felul acesta se sustrăgeau de la satisfacerea serviciului militar.

Am informat despre acest lucru „ramura specială" a Scotland Yardului, care a început imediat acțiunea de depistare a dezertorilor civili și a „cumpărătorilor" de uniforme și legitimații militare.

„Teroarea din Soho" a fost un timp informatorul poliției, iar mai tîrziu am auzit că fusese condamnat la patru ani muncă silnică pentru furt prin efracție. Căile virtuții i se păruseră prea înguste.

VÎNĂTORUL DE SPIONI SCAPĂ DE LA MOARTE NIȘTE VIITORI SPIONI

Orice agent secret stîrneşte admirația prin curajul său. Este mare lucru să fii viteaz în mijlocul tovarășilor tăi, dar este și mai mare lucru să fii viteaz departe de ei, în clandestinătate. Fiecare trecător, fiecare persoană întîlnită te poate trăda. Agentul trebuie să fie mereu vigilent. Cine nu este de meserie și n-a avut de-a face cu agenți secreți, nu poate înțelege la ce încordare permanentă sînt supuși. Ei nu știu niciodată dacă cei pe lîngă care trec le va face un semn prietenesc sau le va pune pe umăr o mînă masivă și-i va aresta.

Mulți dintre ei sînt supuși unor intervenții chirurgicale și li se schimbă fizionomia feței pentru a nu fi recunoscuți de părinți sau prieteni atunci cînd sînt trimiși cu misiuni de spionaj în propria lor țară.

Inainte de a-l trimite pe un agent cu misiuni de spionaj într-o altă țară, el este pus să urmeze cursurile unei școli speciale, unde învață arta deghizării, diferite metode de a omorî un om fără să lase urme, folosirea armelor albe, trans-

miterea informaţiilor prin radio sau cu ajutorul unor cerneluri invizibile, luarea în secret de fotografii, paraşutismul, manipularea explozivilor.

In această şcoală, elevii sînt primiţi numai după ce au fost supuşi unor probe foarte severe pentru a se stabili dacă posedă rezistenţă fizică, spirit de discernămînt şi orientare, cunoştinţe de limbi străine etc. In şcoală domneşte o disciplină spartană. Elevii sînt învăţaţi cum să-şi educe voinţa, să-şi stăpînească emoţiile şi să joace teatru. O cerinţă a activităţii de spionaj, în spiritul căreia sînt obişnuiţi să acţioneze, este aceea de a nu bea şi de a nu se îndrăgosti, pentru că atît băutura cît şi dragostea pot fi fatale agenţilor secreţi. Totuşi, de multe ori, în ciuda acestei meticuloase pregătiri a agenţilor, o mare parte dintre ei sînt arestaţi destul de repede de către organele de contraspionaj ale ţării în care au fost trimişi să spioneze. Cauza o constituie fie prezenţa în rîndul lor a unui trădător ori existenţa anumitor carenţe în pregătire şi selecţionare, fie, în ultimă instanţă, modul calificat în care au lucrat ofiţerii de contraspionaj ai ţării respective.

Personal, am participat de mai multe ori la selecţionarea şi pregătirea de agenţi ce urmau să fie trimişi cu sarcini informative într-o ţară străină. Mă voi referi mai întîi la un grup englez care trebuia paraşutat în Germania. Tinerii ce alcătuiau acest grup, după absolvirea cursurilor unei şcoli de spionaj, au fost trimişi la mine, pentru a le verifica pregătirea şi cu ajutorul procedeelor folosite pe linie de anchetă.

Trebuia să-i supun la cele mai grele încercări posibile, fără a recurge totuşi la tortura fizică, dar aplicînd, pe cît posibil, metode asemănătoare celor folosite de Gestapo.

Cîteva zile mai tîrziu, se prezentară la mine trei tineri, înalţi, frumoşi şi deosebit de inteligenţi şi de descurcăreţi. Radiau de sănătate. M-am întors spre cel care îi antrenase şi l-am întrebat :

— Cînd pleacă ?

— Poimîine.

— In ținuta aceasta ?

— Da.

M-am uitat la îmbrăcămintea tinerilor. Purtau niște haine frumoase și curate : nici prea noi, dar nici prea uzate. Semănau într-adevăr cu trei oameni de afaceri belgieni, a căror identitate urmau s-o ia. M-am apropiat de primul, i-am băgat mîna sub haină și i-am scos cravata. Pe cravată era imprimată marca magazinului londonez de unde fusese procurată.

— Puteți să-i luați de aici, i-am spus eu însoțitorului lor, rămas cu gura căscată. M-am lămurit, nu mai trebuie să-i interoghez.

Rămas singur în biroul meu, m-am trîntit în fotoliu, mi-am aprins o țigară și am început să mă gîndesc cît de mult îi poate costa pe oameni neglijența. Este îngrozitor cînd te gîndești cîtă cheltuială se făcuse pentru pregătirea lor și cît de mult putea să-i coste un lucru atît de mărunt la prima vedere.

Șase zile mai tîrziu, s-a prezentat la mine un tînăr care trebuia să sară cu parașuta deasupra Belgiei. Nimic, atît ca înfățișare cît și ca îmbrăcăminte, nu-i trăda originea britanică.

L-am interogat asupra alibiului pe care-l putea furniza Gestapoului pentru a-și explica deplasările pînă în momentul arestării și iată ce mi-a răspuns :

— Cînd germanii au invadat Belgia, am fugit în sudul Franței. La Nisa, am avut norocul să găsesc de lucru la un horticultor. Am cultivat flori timp de opt luni ; apoi am aflat că viața în Belgia sub ocupație nu era așa cum mă temeam ; m-am întors.

— Ce făceai acolo ?

— Lucram pămîntul.

— Arată-mi mîinile.

Mi le arătă. Vîrfurile degetelor erau moi și netede. Nici o bătătură. Nimeni n-ar fi putut lucra opt luni pămîntul și să aibă mîinile unui funcționar.

Suspinai, de milă și exasperare. Am continuat să-l chestionez :

— Dă-mi amănunte despre această grădină în care cultivai flori. Ce fel de flori cultivai ?

— Trandafiri și... (pauză) garoafe.

— Ai cultivat și fucsii ?

— Nu, fucsii nu.

— Dar geranium ?

— A, da, geranium cultivam.

— Cum cultivați geranium pe Coasta de Azur ? Amice, nu se prea vede că ai lucrat opt luni la un horticultor. Mi s-a spus că ești expert în grădinărie. Dar se vede treaba că ai prea puține cunoștințe în acest domeniu. Te sfătuiesc să mergi înapoi la instructorii dumitale și să le spui că, plecînd, îți riști inutil viața.

După această experiență, în școala de spionaj a fost introdusă metoda „povestirii înăuntrul altei povestiri", despre care am vorbit mai înainte.

Omul este înclinat să creadă o istorisire care îl discreditează pe autorul ei. In cazul pe care l-am relatat, văzînd că a dat greș cu povestea cu horticultorul, tînărul respectiv ar fi trebuit să inventeze alta. El trebuia, de exemplu, să se facă că-i este frică și să strige : „Pentru numele lui Dumnezeu, opriți-vă, spun tot. Nu mai pot. N-am stat opt luni la Nisa și n-am pus niciodată piciorul într-o grădină de flori. N-am stat acolo decît cîteva zile. N-aveam un ban. Am cerșit. O femeie care avea cel puțin 50 de ani s-a îndrăgostit de mine și m-a dus la ea acasă. După cîteva zile, nemaiputînd-o suporta, am profitat de lipsa ei de acasă și am fugit luînd cu mine banii și bijuteriile pe care le avea în casă. Apoi am reușit să închiriez o mașină care m-a trecut frontiera în Belgia".

De atunci înainte, orice englez care pleca să îndeplinească o misiune în străinătate avea pregătită o asemenea poveste.

Dintre toți agenții care trebuiau să plece în străinătate cu misiuni de spionaj, numai unul a rezistat. Dar acesta era un om ieșit cu totul din comun. El a reușit să intre de mai multe ori clandestin în Belgia cu misiuni foarte periculoase.

Era subțirel, strîmb, cu maxilarul inferior proeminent și buze moi, umede, pe care se aflau în permanență urme de salivă. Cînd a fost introdus în biroul meu și m-a văzut, s-a uitat fix la mine, a făcut o strîmbătură și a izbucnit într-un rîs ascuțit. Enervat, am întrebat :

— Ce înseamnă farsa asta ? Vă bateți joc de mine ?

Insoțitorul lui a zîmbit și a spus :

— Permiteți-mi să vă prezint pe domnul Jean Dufour. Dacă sînteți mulțumit de el, va deveni casierul agenților noștri secreți din Belgia.

— Nu cred că are nevoie să fie interogat de mine, ci mai degrabă de un psihiatru... dar, în sfîrșit, să încercăm.

I-am făcut semn candidatului să se apropie și l-am întrebat în flamandă :

— Ce vîrstă ai, Dufour ?

— Vîrsta mea ? repetă el rînjind.

— Da, vîrsta dumitale.

S-a aplecat, a întins spre mine o mînă murdară și a repetat :

— Vîrsta mea, bătrîne ? De unde vrei să știu ?

— Unde te-ai născut ?

Același răspuns și același rînjet.

— Unde locuiești ?

— Eu, bătrîne ? Nicăieri. Pe stradă, în păduri, pe cîmpii, în căpițele de fîn, pe unde nimeresc.

— Ce e tatăl tău ?

S-a scărpinat în păru-i încîlcit și a rîs atît de tare, încît saliva care i-a ieșit din gură mi-a stropit biroul și uniforma.

— Ha, ha, asta-i bună. Tatăl meu este un nebun.

— De ce ?

— De ce ? Fiindcă dobitocul ăsta bătrîn muncește !

— Tu nu muncești ?

Iși sprijini degetul mare pe piept, foarte mîndru de el :

— Eu, să muncesc ? De ce ? Dorm pe cîmp și mănînc mai bine ca un duce. Pe cîmp sînt întotdeauna vaci și, cînd țăranul e cu spatele, nu-i greu să-ți procuri lapte proaspăt pentru masă. Găinile sînt, de asemenea, amabile și nu fug prea tare cînd încerc să le prind. Le sucesc gîtul, le bag în oală și masa este gata.

L-am interogat trei ore în șir, dar n-am reușit să scot nimic de la el. Obosit, i-am spus celui care-l însoțea.

— Luați-l de aici și trimiteți-l cînd vreți în Belgia. Gestapoul n-o s-o scoată la capăt cu el.

Nu l-am mai revăzut de atunci, dar i-am urmărit activitatea cu cel mai mare interes. Prima dată cînd a fost parașutat în Belgia ducea patru sute de lire pentru unul din agenții noștri din Bruxelles. La mai puțin de 48 de ore după aceea, sosea mesajul : „Misiunea îndeplinită".

De aci înainte abia revenea dintr-o misiune că și era trimis într-alta. A transportat astfel mii de lire și n-a sustras nici un ban.

Acest gen de agent analfabet și în aparență idiot reușea acolo unde oameni superiori prin inteligență și calități fizice n-ar fi reușit. El a adus spionajului britanic mari servicii.

RĂBDAREA ESTE O VIRTUTE

In cursul lunilor critice care au urmat înfrîngerii Franței și ocupării Olandei, mii de refugiați au profitat de dezordinea generală pentru a trece în Anglia. Unii soseau cu bărcile și veneau de prin vreun golfuleț pustiu, situat undeva pe coastă, între Norvegia și Bretania. Alții se îndreptau spre sud, treceau frontiera spaniolă și, de acolo, dacă scăpau de poliția lui Franco, ajungeau în Portugalia, unde așteptau să găsească un loc pe vreun pachebot sau avion.

Nemții au profitat imediat de situație pentru a introduce printre refugiații care veneau în Anglia agenții lor secreți.

Așa se face că, într-o dimineață din primăvara anului 1942, m-am trezit cu un telefon de la un vechi prieten, ofițer în serviciul secret al forțelor aeriene britanice, care, interogînd trei refugiați olandezi, ajunsese la un impas cu unul dintre ei, al cărui nume era Mynheer Dronkers. Acesta părea atît de emoționat de bucuria de a se fi salvat, încît aci plîngea, aci scotea niște strigăte ascuțite și cînta cîntece caraghioase de slavă tatălui veșnic. Oricît s-a străduit, a fost imposibil să scoată ceva serios de la el. In consecință, îmi

cerea să mă ocup eu de el. Nu puteam să-l refuz și am cerut să fie adus olandezul pentru a-i lua un interogatoriu. Dronkers era înalt și foarte subțire, cu fața ascuțită, părul alb, ochii negri și inteligenți. A năvălit pur și simplu în biroul meu dînd din mîini, sărind în dreapta și în stînga și cîntînd cu o voce spartă un vechi cîntec patriotic olandez. M-a sărutat cu căldură și mi-a strîns atît de tare mîna, încît am crezut că mi-o rupe. Cînd nu cînta, mormăia vreo rugăciune de slavă către Dumnezeu, care-l apăra atît de bine.

Pînă la urmă, am reușit să-l mai calmez și, felicitîndu-l pentru succesul evadării sale, i-am spus pe un ton foarte tăios :

— Acum ajunge, ești mulțumit că ai reușit să fugi, dar comedia asta a durat destul. Atitudinea dumitale este puerilă și egoistă ; mai gîndește-te acum și la concetățenii dumitale care n-au avut noroc. Calmează-te și povestește-mi cum ți-ai organizat evadarea. Ai găsit poate o combinație pe care ar putea-o folosi și alții după dumneata ? Stăpînește-ți sentimentele și liniștește-te !

A dat din cap că înțelesese și, încetul cu încetul, s-a calmat definitiv.

Era căsătorit de douăzeci și cinci de ani, spunea el, n-avea copii și locuia la Haga, unde era poștaș. Salariul lui, mai ales după invazia nemților, era atît de mic încît reușea cu greu să se descurce. Soția sa se topea văzînd cu ochii. De disperare, a început să se ocupe de bursă neagră. Curînd a devenit un om cu o situație destul de bună. Dar iată că afacerile lui necinstite fură descoperite de către Gestapo și atunci a fugit în Anglia.

Ideea de a fugi în această țară i-o sugerase un prieten, care îl sfătuise să meargă la cafeneaua Atlanta din Rotterdam, unde avea să găsească pe cineva care să-l ajute. Aci l-a întîlnit pe un oarecare Hans, salariat la un om de afaceri, care se ocupa cu alimentarea navelor din port cu benzină. Acesta dispunea de o bărcuță cu motor, pe care i-o pusese la

dispoziție patronul lui. Hans s-a declarat imediat de acord să i-o vîndă, în schimbul a 40 de lire, și să-l ajute să fugă.

Planul lor era simplu : Hans urma să-l ducă pe Dronkers cu șalupa pînă la ieșirea în larg. Dispunea de liberă-trecere și santinelele nemțești îl cunoșteau. Odată trecuți de santinele, barca lui Dronkers era coborîtă pe apă, iar acesta urma să-și continue singur drumul spre Anglia.

Așa a ajuns el, după multe peripeții, pe care mi le povestea cu o bucurie excesivă, pe pămîntul englez.

După ce a terminat de povestit, mi-a spus, scoțînd un oftat :

— Dar, slavă domnului, s-a terminat ! Sînt sănătos și teafăr în Anglia. De-acum am terminat cu necazurile, a conchis el fericit.

Mi-am stins țigara, răsucind-o de scrumieră, și am spus ironic :

— Dronkers, am impresia că necazurile tale de-abia acum încep.

Au urmat cîteva clipe de liniște, după care s-a așezat mai bine pe scaun, m-a privit fix în ochi și s-a făcut că nu înțelege ce-i spun :

— Vă rog să mă iertați, domnule, dar nu înțeleg ce vreți să spuneți.

— Nu, Dronkers, am vorbit limpede. Din punctul meu de vedere, greutățile tale de-abia încep. Mi-ai povestit o călătorie extrem de interesantă. Ea îmi amintește de operele unui celebru scriitor american, Edgar Allan Poe. Povestirile lui se cheamă „Povești extraordinare". Aci vă asemănați. Povestea dumitale este într-adevăr extraordinară, dar, ca și ale lui Poe, constituie rodul imaginației. Cred că pur și simplu ai inventat-o. Și acum, ce-ar fi să-mi spui adevărul ?

Făcu ochii mari, apoi mirarea lui se transformă în mînie :

— Vă rog să mă iertați, domnule, dar nu vă permit să mă insultați.

Mi-am tras scaunul mai aproape de el și am continuat :

— Spune-mi, Dronkers, de ce voia să se sinucidă prietenul tău Hans ?

Tresări :

— Să se sinucidă ? Ce vreți să spuneți ?

— Omul acesta de afaceri din Rotterdam, proprietarul bărcii, putea să afle de la santinelele nemțești că Hans se întorsese din larg fără barcă și atunci ar fi pus Gestapoul pe urmele lui. Căci, după părerea mea, patronul acesta n-ar fi fost încîntat să-și vadă barca pierdută în timp de război, cînd e aproape imposibil s-o înlocuiești.

Dronkers se uita fix la mine. Am adăugat :

— Nu te-ai gîndit niciodată că, practic, comitea o sinucidere, și asta pentru suma derizorie de patruzeci de lire pe care i-ai dat-o ?

Dronkers clătină din cap. Ii dăduseră lacrimile.

— Doamne, murmură el, la asta nu m-am mai gîndit.

— In plus, am continuat eu pe același ton ironic, un om care vine la Rotterdam ca să găsească o barcă nu va intra niciodată în singura cafenea luxoasă, cruțată de bombardamente. De ce ai ales tocmai această cafenea ?

Dronkers luă un aer resemnat.

— Domnule, fie că mă credeți, fie că nu, eu am spus adevărul.

— Mă îndoiesc. Cum explici că, în cafeneaua asta, la ora aglomerației, ai dat peste omul, probabil unicul în Olanda, capabil să te ajute ? Nu riscai prea mult povestind necazurile tale primului venit ? Hans putea foarte bine să fie un agent al Gestapoului. In sfîrșit, repet ce-am spus mai înainte, nu înțeleg cum a putut Hans să riște închisoarea, tortura sau poate chiar moartea pentru patruzeci de lire ? Dă-mi un răspuns verosimil la toate întrebările acestea și poate am să te cred.

Dronkers suspină :

— Nu pot decît să repet : v-am spus adevărul.

Am clătinat din cap :

— Dronkers, știu că ești un mincinos. Știu chiar și cine te-a pus să faci această călătorie. Herr Strauch, de la serviciul secret german... nu-i așa ? Mîine, la aceeași oră, am să te văd din nou. Și poate atunci ai să-mi spui adevărul.

— V-am spus deja adevărul, domnule.

M-am uitat atent la el și mi s-a părut atît de convins de nevinovăția lui, încît o clipă m-am întrebat : „Dacă spune adevărul ?“. Dar, am alungat curînd acest gînd. Era spion și trebuia să mărturisească. M-am hotărît să-i smulg mărturisiri complete și, neputînd să scot nimic de la el la interogatoriu, fără să am cît de cît dovezi asupra vinovăției sale, am cerut să i se aducă obiectele în biroul meu pentru a i le controla personal. Deoarece în cursul zilei eram prea ocupat ca să întreprind un lucru atît de minuțios, luam în fiecare seară, la mine acasă, cîteva obiecte aparținînd arestatului. După cină, mă apucam de treabă și priveam totul cu lupa. Deseori, sirenele anunțau avioane germane, bombele cădeau în împrejurimi, în timp ce eu controlam prin lucrurile acestui deținut recalcitrant.

Primul obiect verificat a fost un ceas de argint cu lanț. Am privit la microscop fiecare verigă. Am demontat ceasul și i-am cercetat fiecare piesă. Nimic.

I-am luat apoi cuțitul de buzunar și i-am separat lama de mîner. Iarăși nimic.

La fel am procedat și cu pachetul de țigări, desfăcînd fiecare țigară și privind fiecare foiță să văd dacă nu conține scris cu cerneală simpatică. Dar, din nou eșec.

In ziua următoare, după un interogatoriu la fel de infructuos ca și cele precedente, am încercat o nouă metodă. Ceilalți doi refugiați reținuți împreună cu Dronkers erau, incontestabil, evadați autentici.

Am ordonat să fie aduși în biroul meu împreună cu Dronkers. Apoi, am găsit un pretext să-i las singuri și m-am dus într-un birou de cealaltă parte a coridorului, ca să le

ascult convorbirea, transmisă de un microfon ascuns într-un abajur. Dronkers a răspuns întrebărilor volubile ale interlocutorilor săi prin mormăieli nedeslușite. Dar nimic din ce spuneau ceilalți nu-l incrimina. La capătul a zece minute, a trebuit să recunosc că o dată mai mult străduințele mele se soldaseră cu un eșec. M-am întors în birou și am reluat interogatoriul. Dronkers a dat același răspuns : „Domnule, am spus adevărul".

Zilele treceau fără ca interogatoriile sau percheziția să dea cel mai mic rezultat. Scrutasem cu lupa hîrtiile lui Dronkers. Ore întregi privisem la microscop și încercasem cu produse chimice fiecare petec de hîrtie, fără să descopăr ceva.

In a douăsprezecea seară, nu-mi mai rămînea de examinat dintre toate obiectele aparținînd deținutului decît un dicționar mare anglo-olandez. Coperta și primele pagini erau pătate cu apă de mare. Undeva înăuntrul celor șapte sute de pagini zăcea poate cheia misterului Dronkers. Dacă nu, pierdusem 12 zile acuzînd un nevinovat pentru o faptă imaginară. Am dezlipit coperțile : nimic suspect. Atunci, cu un oftat de resemnare, m-am apucat să cercetez la lupă fiecare rînd din cele șapte sute de pagini.

Orele treceau și eu întorceam filă după filă, fără să găsesc ceva.

Incepusem să disper de-a binelea, cînd, deodată, la pagina 432, scosei un suspin de ușurare. In sfîrșit, aveam un indiciu : o minusculă înțepătură de ac sub un F. Descoperisem șiretlicul lui Dronkers. Eram sigur că voi găsi, în paginile următoare, alte înțepături sub alte litere. Nu mă înșelasem. Le-am notat în ordinea în care urmau pe pagini.

Puse cap la cap, ele formau două adrese : cele ale corespondenților lui Dronkers, una de la Stockholm, cealaltă de la Lisabona.

A doua zi dimineața, imediat ce sosii la birou, trimisei după Dronkers.

De cum intră pe ușă observai că, pentru prima dată, părea îmbătrînit, încovoiat. S-a lăsat să cadă pe un scaun în fața biroului meu și m-a privit apatic. Era, evident, la fel de obosit ca și mine de întrevederile noastre zilnice. Scot din buzunar foaia de hîrtie pe care trecusem adresele legăturilor lui din străinătate și o pun împăturită pe masă.

— Dronkers, pentru a suta oară, recunoști că ești spion?

Răspunsul veni automat, ca și cînd aș fi dat drumul la o bandă de magnetofon.

— Domnule, v-am spus adevărul.

Cu un gest ușor, despăturesc hîrtia ca să o poată citi și-i spun :

— Dronkers, citește aceste două rînduri și să vedem dacă mai negi și acum că ești spion.

Ințelegînd că nu îi mai rămăsese nimic de făcut, Dronkers a mărturisit.

Da, era spion. Chiar Strauch, acest stîlp al serviciului secret german, îl trimisese. Frecventa cu asiduitate cafeneaua Atlanta din Rotterdam. Hans era, bineînțeles, omul nemților.

Cu aceasta, cazul Dronkers era lămurit, dar am continuat să-l interoghez, dorind să aflu ce a determinat pe acest funcționar, prototipul micului burghez mărginit, să trădeze. Așa că l-am întrebat :

— Spune-mi, Dronkers, de ce ai făcut asta ? De ce dumneata, om cinstit, ai comis această crimă de neiertat împotriva țării în care te-ai născut ?

Stătea tolănit în fotoliu, moale ca o cîrpă, și nu mai încerca să mai opună nici o rezistență. Incet, împiedicîndu-se în cuvinte, mi-a povestit trista lui viață și, fără să vreau, mi-a fost milă de el. Fusese foarte sărac și, ca să-și salveze de la pieire soția, se înrolase în serviciul nemților. Aceștia promiseseră să plătească soției lui o sumă modestă, echivalînd cu 15 lire pe lună, timp de trei luni, și să-i procure o slujbă cu două sute de lire pe an dacă se întorcea. Trebuia

să revină în Olanda cu mijloace proprii, fără nici un ajutor din partea lor. Era o afacere bună, din punctul de vedere al nemților.

Cînd îmi spuse, gîfîind, că riscase totul pentru soția lui, l-am crezut. Era prima dată cînd dădeam crezare cuvintelor sale.

Compăru în fața judecătorului Wrottesley, de la Tribunalul Central, la 13, 16 și 17 noiembrie 1942. Fu condamnat la moarte. La 14 decembrie făcu apel, care-i fu respins. A fost spînzurat în închisoarea Wandsworth în ajunul anului nou 1943.

SĂ NU BAGI MÎNA ÎN FOC PENTRU NIMIC

După debarcarea în Normandia, eu şi un grup de şase ofiţeri de la Intelligence Service am primit sarcina să supraveghem liniile de comunicaţie din spatele trupelor care înaintau spre Olanda, prin Franţa şi Belgia.

Nu era un lucru uşor pentru un om de 55 de ani. Viaţa în armată, mesele luate în fugă şi la ore neregulate, călătoriile cu maşina pe drumuri de ţară, ceasurile de somn pe apucate, toate acestea, la un loc, mă extenuaseră.

Aveam atîta de lucru, încît chiar dacă aş fi lucrat 24 de ore din 24 şi tot n-aş fi terminat de elucidat toate problemele care se ridicau în urma fiecărui oraş eliberat. In afară de lupta împotriva sabotorilor şi diversioniştilor lăsaţi de nemţi în urma lor, noi trebuia să lămurim şi o serie de alte probleme, cum era cea a colaboraţioniştilor. Aproape zilnic primeam sesizări că vecinul sau persoana din cutare loc a lucrat pentru nemţi. Toate aceste sesizări trebuiau verificate, pentru că nu o dată ni s-a întîmplat să descoperim că sînt false. Ele erau făcute fie din răzbunare, fie pentru a ne induce în eroare. Şi, colac peste pupăză, într-o zi forţele armate americane, care aveau nevoie de specialişti în contraspionaj, se împrumutară la mine cu doi oameni. Apoi arma-

ta britanică a mai luat și ea doi. In sfîrșit, armata canadiană nu s-a lăsat nici ea mai prejos și mi-a luat restul de ajutoare. Toate încercările mele de recuperare a lor au fost zadarnice.

Cînd am ajuns la Eindhoven slăbisem cu 12 kilograme și aveam mereu dureri de cap și insomnii. La 22 decembrie 1944, nu m-am mai sculat din pat. M-am trezit a doua zi dimineața la spitalul militar. In fața mea se afla un maior medic, care mă examină mai mult de o oră și jumătate, punîndu-mi mereu întrebări asupra sănătății familiei mele și asupra felului meu de viață. Mă palpă, mă ascultă la inimă, ficat, plămîni, stomac și coloana vertebrală. Apoi, îmi scrise diagnosticul pe o coală de hîrtie pe care nu îndrăzni să mi-o arate. O băgă într-un plic și mă sfătui să mă întorc degrabă în Anglia, unde să iau legătura cu medicul meu, căruia să-i înmînez plicul respectiv. Cum nu eram omul care să se lase intimidat de un medic, i-am cerut, pe tonul cel mai categoric, să-mi spună adevărul asupra sănătății mele.

Doctorul mormăi cîteva cuvinte despre secretul profesional, dar, cum eu insistam, mi-a răspuns :

— Văd că nu-i chip să scap de dumneavoastră. Ei bine după părerea mea, suferiți de cancer abdominal, cu focare secundare în cei doi plămîni.

La cuvîntul „cancer“ inima încetă să-mi bată. Cînd îmi revenii, întrebai :

— E prea tîrziu ca să încerc o operație ?

— Mi-e teamă că da.

— Cît mai am de trăit ?

— E greu de spus. La unele persoane poate dura mult. La altele, nu.

— Dar la mine ?

— Dacă insistați, două luni, poate trei. Dar e imposibil să se știe exact. Regret că v-am spus-o. Știu că e dureros pentru cine primește o asemenea veste, dar dumneavoastră ați vrut-o.

Acestea fiind zise, mi-a strîns mîna și eu m-am trezit pe stradă printre forfota de oameni.

Timp de patru ore, am rătăcit pe străzile Bruxellesului fără să știu ce se întîmplă cu mine.

Ajuns la Cartierul general, am făcut imediat raport să mă înapoiez la Londra. Vestea morții mele inevitabile s-a răspîndit cu repeziciune nu numai printre prieteni, dar și în rîndul nemților, care desigur că au primit-o cu bucurie.

La 27 decembrie zburam spre Londra, unde prima mea grijă a fost să mă prezint la medicul meu. Acesta mă examină cu atenție, puse să mi se facă o radiografie la stomac, după care îmi spuse, spre imensa mea bucurie, că nu era vorba de nici un cancer. Sufeream de surmenaj și de depresiune nervoasă, iar pentru a mă reface, era de ajuns să mi se acorde cîteva luni de odihnă.

La sfîrșitul lunii martie 1945, eram complet restabilit și îmi reluam munca pe continent. Șase săptămîni mai tîrziu, a sosit ziua victoriei și a eliberării totale a provinciilor din nordul Olandei. „Pungile“ inamice rezistaseră cu o energie fanatică. La începutul lunii iunie mă aflam la Haga. Aici am primit sarcina să interoghez un S.S.-ist, care nu era german, ci colaboraționist olandez.

Era deținut în închisoarea politică supranumită „Hotelul de Orania“, de la Scheveningue, loc bine cunoscut lîngă Haga.

Luat prin surprindere de către rezistența olandeză, arestatul nu avusese timpul necesar să-și dezbrace uniforma de S.S.-ist și nici să-și arunce de la gît crucea de fier și banderola de la mînă. Așa că a compărut în fața mea îmbrăcat în aceste veșminte.

L-am întrebat :

— Recunoașteți că ați colaborat cu nemții ? Dacă nu ați colaborat, de ce purtați această uniformă în momentul arestării ?

— Cum îndrăzniți să mă acuzați de colaboraționism pe mine, cetățean olandez, care mi-am slujit cu credință patria ? mi-a răspuns el pe un ton cît se poate de hotărît.

Am preferat să tac. Mă enervasem și nu voiam să stric totul de la început. El a continuat :

— E o mare nedreptate ca un om care și-a riscat de atîtea ori viața pentru țara sa să fie aruncat în închisoare cu atîta brutalitate, în timp ce adevărații colaboraționiști și prietenii nemților se lăfăiesc în libertate și fac pe eroii. Iată cum îmi răsplătește țara sacrificiile, în timp ce adevărații vinovați de colaboraționism se plimbă în limuzine și ocupă locurile cele mai bune în stat.

— Adevărat ? Mă mir.

— Bineînțeles că este adevărat și nu înțeleg de ce mă judecați numai pentru că am fost prins în uniforma aceasta. Ei bine, da, am lucrat la S.S., dar am făcut asta la cererea unui ofițer superior de la Intelligence Service, care mi-a dat instrucțiuni foarte precise în acest sens. Lunar îi trimiteam informații printr-un om de legătură cu care mă întîlneam pe chei la Boompjes din Rotterdam.

— Foarte bine, replicai eu. Vă întîlneați în fiecare lună cu un om de legătură la Rotterdam. Care era numele acestui ofițer, ca să vă pot verifica declarațiile ?

Zîmbi cu un aer superior :

— In serviciile secrete nu se întreabă numele oamenilor cu care te întîlnești. Cu cît cunoști mai puțin un om, cu atît riști mai puțin să-l trădezi. Nu l-am întrebat niciodată cum îl cheamă și nici el pe mine. Aveam subiecte de discuție mai importante.

— Vă mulțumesc de sfat, poate să-mi folosească ! Dacă nu-mi spuneți numele, puteți să-mi dați măcar cîteva amănunte asupra înfățișării lui ?

Se gîndi o clipă, apoi răspunse :

— Da, desigur, îl întîlneam la ordinul unui om cu o funcție mare în serviciul secret.

— Foarte bine, atunci spuneţi-mi ceva despre acest înalt personaj, măcar numele.

Deţinutul clătină din cap şi faţa i se întunecă de tristeţe.

— Aicea-i tragedia ; dacă vechiul meu prieten ar mai fi unde a fost, n-aş fi mucegăit eu în această închisoare. Dar, din păcate, a murit.

— L-a prins Gestapoul ?

— Nu, domnule, Gestapoul n-ar fi putut să-l prindă. Era prea şiret pentru el. Nu, a murit de boală, săracul.

— De ce suferea ?

— Am auzit că avea cancer, cancer la stomac.

La auzul acestor cuvinte, o clipă am rămas încremenit. Dar mi-am revenit repede şi am continuat :

— Imi pare rău pentru dumneavoastră, dar dacă îmi spuneţi cel puţin numele lui, am să fac cercetări şi am să descopăr măcar pe vreunul din colaboratorii săi. Sper să fi vorbit la cineva de dumneavoastră.

Răspunsul veni brusc :

— Pinto, domnule, locotenent-colonel Pinto.

M-am abţinut cu greu să nu rîd. Am răspuns :

— Da, numele ăsta îmi spune ceva, dar nu ştiam că a murit. Cînd călătoreşti, veştile nu te ajung întotdeauna din urmă. Să continuăm. Acest colonel Pinto v-a trasat sarcina să vă angajaţi în S.S. ?

— Da, domnule colonel.

— Il cunoşteaţi de mult ?

— Oh, da, de ani de zile. Am lucrat mult cu el.

— Inseamnă, deci, că acest colonel Pinto avea multă încredere în dumneavoastră.

— Desigur. Aş fi făcut orice pentru el. La fel şi el pentru mine. Dacă ar fi trăit, n-aş fi aici.

— Da, am auzit şi eu mult vorbindu-se de colonelul Pinto, dar de văzut nu l-am văzut niciodată ; cum arăta ?

Prizonierul încreţi fruntea, absorbit de amintiri.

— N-aș putea să vă descriu portretul lui. Niciodată nu m-am priceput la asta. Cu atît mai mult cu cît prietenul meu Pinto nu avea nimic deosebit. Avea o statură potrivită, nici prea gras, nici prea slab...

L-am întrerupt :

— Așa ca mine ?

Prizonierul mă privi și izbucni în rîs :

— Nu, nu semănați nici pe departe cu el.

M-am făcut că mă lămurisem asupra cazului lui și i-am spus pe un ton care să mă facă să par cît mai plictisit :

— Bine, să lăsăm asta. Cazul dumneavoastră mi se pare că a fost lămurit în mare parte. După ce voi verifica cele spuse de dumneavoastră, am să am grijă să fiți tratat așa cum o meritați. Pînă atunci, dacă doriți, am să dau dispoziții să vi se dea toc, cerneală și hîrtie, să vă scrieți memoriile. Cînd ați terminat, dacă aveți încredere în mine, puneți-le într-un plic, treceți adresa mea și dați-le oricăruia dintre gardieni să mi le transmită.

Arestatul n-a sesizat ironia și m-a întrebat :

— Bine, dar nu știu cui să le trimit. Nu știu nici măcar cum vă cheamă.

Am tăcut un timp, făcîndu-mă că vreau să-mi amintesc ceva, după care am răspuns :

— Numele meu ? Mă numesc Pinto, locotenent-colonel Pinto !

PÎNĂ LA URMĂ, TOTUȘI, A VORBIT

Un anchetator nu trebuie niciodată să se lase influențat de prima impresie. Orice spion arestat este pregătit să provoace simpatia anchetatorului. La el modul de a ști să se facă plăcut, să atragă simpatia interlocutorului ori să-l facă să creadă că este cinstit, fără gînduri ascunse, constituie A. B. C.-ul meseriei. Cu toate acestea, anchetatorul care își cunoaște meseria știe că un om care n-are nimic să-și reproșeze nu caută cu orice preț să producă faimoasa „bună impresie". Dacă n-are nimic pe conștiință, el nu se zbate ca să-și dovedească neapărat nevinovăția, deoarece știe că, mai devreme ori mai tîrziu, adevărul va triumfa.

De asemenea, în munca de anchetă nu trebuie niciodată să tragi concluzii pripite. Totuși, sînt și cazuri cînd un anchetator cu experiență poate să-și dea seama imediat, după anumite indicii, care scapă unui profan, dacă cutare sau cutare anchetat este vinovat sau nu.

Un arhitect citește planuri la prima vedere ; un editor apreciază un manuscris după o foarte rapidă lectură ; un bun anchetator își caracterizează omul din prima ochire. E

greșit să te iei după impresia pe care ți-o face un om, dar sînt și situații cînd impresiile duc la adevăr. Exemplul cel mai caracteristic, în acest sens, este cazul unui oarecare Emile Boulanger, pe care nu știu ce m-a făcut să-l consider, de la început, drept spion german.

Vă voi relata, pe scurt, faptele. Era în perioada cînd cel de-al doilea război mondial înclina în favoarea aliaților. Debandada trupelor nemțești începuse ; tancurile și infanteria motorizată ale aliaților pătrundeau în Belgia. Centrul nostru de contraspionaj își avea sediul într-o fermă de la intersecția unei șosele naționale cu un drum, la un loc cu Cartierul general al unei divizii de blindate belgiană. Aci a fost adus la mine într-o zi Emile Boulanger. El fusese găsit de către un ofițer din statul major al diviziei de blindate rătăcind printre ruinele unui oraș belgian distrus de bombe. L-am privit îndelung, fără să-i pun vreo întrebare sau măcar să-i spun să ia loc.

Imbrăcat ca un țăran din nord, vorbea cu accentul tipic populației valone de pe frontieră. Cu toate acestea, ceva din ținuta și privirea lui îmi trezi bănuieli. Avea un gît ca de taur și un corp de atlet, drept și elastic, de loc încovoiat, ca cel al țăranilor din această regiune.

Il întreb :

— Ești fermier ?

— Am fost, mă corectă el, făcînd un gest care indica că nu-i plăcea să discute despre această problemă. Nemții mi-au luat vitele, păsările, totul. Nu mai am nimic. Cîmpurile mele sînt numai găuri din cauza obuzelor, casa mi-e morman de pietre, iar nevasta mi-a murit strivită sub ele. Priviți aceste mîini (avea unghiile crăpate, pline de noroi și de sînge uscat) ! Am săpat cu ele ca o cîrtiță pentru a-mi scoate soția de sub dărîmături, dar ce folos, pentru că murise.

N-aveam cum să știu dacă tot ceea ce îmi spunea era adevărat sau nu, de aceea nu am putut să mă abțin să nu-l compătimesc în gînd.

După ce am lăsat să mai treacă cîteva clipe de la această tristă poveste, l-am întrebat :

— Știi să numeri ?

— Să număr ? repetă el mirat.

In fața mea aveam o farfurie cu niște boabe de fasole uscată. Am împins farfuria mai aproape de el și i-am spus :

— Numără o sută de boabe de fasole.

Luă un pumn de boabe și începu în limba franceză : unu, doi, trei... Cînd ajunse la 72, îl oprii. Trecuse cu succes prima probă. Dacă ar fi fost german și s-ar fi dat drept valon, ar fi spus : soixante-douze și n-ar fi folosit expresia arhaică obișnuită a țăranilor : septante-deux.

Pînă aici, totul era în ordine. Dar mie parcă îmi spunea cineva că Boulanger nu era un țăran cătrănit de durerea pierderii averii și a soției sale.

Am dat dispoziții să fie băgat singur într-o cămăruță ce făcea parte dintr-un fost grajd al fermei și, timp de mai multe zile, l-am privit printr-o crăpătură din perete. El nu știa că toate mișcările îi erau urmărite. In fiecare seară, înainte de culcare, îngenunchea și spunea o rugăciune, aproape puerilă, pe care ar fi putut-o învăța în copilărie de la un preot valon. Odată s-a întîmplat ca un șobolan să-i treacă pe lîngă picioare. Reacția lui a fost tipic valonă. Am încercat atunci o altă metodă : un soldat aduse cîteva brațe de paie sub geamul camerei lui Boulanger și le dădu foc. Cînd fumul începu să pătrundă pe sub ușă, plantonul strigă în nemțește : „Săriți, foc !“ Boulanger se trezi, se mișcă, apoi adormi din nou. Un alt soldat strigă atunci în franceză : „Săriți, săriți, foc !“. Imediat, Boulanger se sculă urlînd de groază și începu să bată în ușa încuiată. Mereu sceptic, am cerut atunci, într-o altă zi, să fie adus în biroul meu de campanie, unde aranjasem cu un coleg de-al meu ca, în timpul interogatoriului, să spun la un moment dat în germană : „Armer Kerl“ (bietul om), la care el să întrebe, zîmbind : „Warum ?“ (de ce ?).

Boulanger intră. Pe masa pliantă la care eram așezat, se

aflau toate obiectele pe care le găsisem asupra lui în momentul arestării : un creion vechi, o bucățică de sfoară, niște țigări, un crucifix grosolan și cîțiva franci.

Il las să stea în picioare și, simulînd că examinez lucrurile lui, iau creionul și-l întreb :

— De ce aveai nevoie de un creion asupra dumitale ? Ca să scrii mesaje la inamic ?

Zîmbi vag și mă privi aproape cu dispreț, ca și cînd întrebarea mea era prea absurdă ca să răspundă.

Mă întorc spre colegul meu și spun în germană :

— Bietul om.

— De ce ? mă întrebă el, așa cum stabilisem.

— Fiindcă nu-și dă seama că va fi spînzurat chiar în dimineața aceasta.

Apoi, m-am făcut că mă uit la ceas și că mă grăbesc să termin :

— E trecut de ora 11 și eu ordonasem executarea lui la ora 10 și jumătate. E cazul să terminăm : e clar că este spion, faptele o dovedesc.

In timpul acestui schimb de cuvinte cu colegul meu, observam pe suspect, în special ochii și mărul lui Adam. Oricît curaj și sînge rece ar avea cineva, nu poate să-și controleze nervii vasomotori, care reacționează aproape automat.

Or, Boulanger nu avu nici o reacție. Știa că-l bănuiesc de spionaj și stătea pe loc, fără să manifeste nici cel mai mic semn de spaimă. Trăsei concluzia că nu știa nemțește.

A trebuit să recunosc, în această etapă a lucrurilor, că prima mea impresie mă înșelase și că Boulanger nu era spion. Dar m-am încăpățînat, din orgoliu profesional ori poate din instinct, și am hotărît să mai fac o încercare. In acest sens, am aranjat o întîlnire între Boulanger și un autentic țăran belgian, în prezența mea. Cînd țăranul, conform înțelegerii cu mine, începu să vorbească despre culturi, Boulanger pentru prima dată se însufleți și luă bucuros parte la discuții.

Țăranul mi-a mărturisit că nu făcuse nici cea mai mică greșeală în ce privește metodele de muncă și obiceiurile ținutului.

A trebuit, încă o dată, să recunosc că greșisem crezînd în instinctul meu, eu care îi învățasem pe elevii mei să nu se încreadă în prima impresie.

Noaptea, în pat, analizai sentimentele care mă făcuseră să-l bănuiesc pe Boulanger. Apoi, îmi amintii tot ce spusese și făcuse, încercînd să descopăr indiciul care să întărească raționamentul meu inițial. Dar, zadarnic, totul înclina spre nevinovăția arestatului. M-am hotărît, totuși, să mai fac o ultimă încercare.

A doua zi îl chemai iar la interogatoriu și el intră la mine în birou, la fel de calm și de răbdător ca de obicei. Mă prefăcui că sînt absorbit de citirea unui document. Apoi semnai o hîrtie, ridicai capul și spusei în germană, pe un ton cît se poate mai natural :

— Cam asta este, prietene. Te cred, ești liber.

Fără să-și dea seama, scoase un suspin de ușurare, se ridică de pe scaun și se grăbi să plece, zîmbind la ideea că reușise să mă păcălească. Dar, văzîndu-mă rînjind, își reveni imediat și încercă să adopte atitudinea de altă dată. Prea tîrziu. Comisese o greșeală care nu mai putea fi reparată.

Din acel moment și pînă la execuție, cîteva zile mai tîrziu, nu a mai vorbit decît nemțește.

TRĂDĂTORUL DE LA ARNHEIM

Cazul pe care am să vi-l povestesc acum este unul dintre cele mai complicate din cariera mea, aş zice chiar din întreaga istorie a spionajului.

Dau atîta importanţă acestei probleme, nu pentru că aş fi participat la rezolvarea ei, ci datorită consecinţelor pe care le-a avut. Dacă îndrăzneţul proiect de atac al mareşalului Montgomery la Maas şi Neder Rijn ar fi reuşit şi s-ar fi făcut legătura cu trupele paraşutate la Arnheim, Germania ar fi primit probabil o lovitură mortală. In acest caz, războiul s-ar fi putut termina încă înainte de sfîrşitul anului 1944 şi este lesne de înţeles cîte vieţi s-ar fi putut cruţa, cîte milioane de lire sterline s-ar fi economisit. Numai guvernul englez cheltuia zilnic pentru război 16 milioane de lire. Adăugaţi la această sumă şi pe cele vărsate de alte guverne şi veţi obţine cifre astronomice.

In această perioadă, eu primisem sarcina să organizez serviciile de contrainformaţii din spatele trupelor care înaintau spre Olanda. Situaţia era foarte grea. In localităţile eliberate poliţia civilă practic nu mai exista, fiindcă autorită-

țile locale din timpul ocupației fie că fugiseră, fie că erau discreditate. Jaful, foametea, revolta domneau pretutindeni. Germanii n-au întîrziat să exploateze aceste împrejurări. Inainte de a se retrage, ei au avut grijă să lase în urma lor spioni și sabotori, care aduceau mari prejudicii spatelui frontului. Peste tot domnea haosul.

Trebuiau luate măsuri urgente de restabilire a ordinei, mergîndu-se, la nevoie, chiar pînă la folosirea metodelor brutale. In acest sens, au fost organizate lagăre imense, înconjurate cu sîrmă ghimpată și păzite de santinele înarmate. Toți cei fără locuințe, refugiații, suspecții de colaboraționism și de spionaj fură aduşi în aceste lagăre. Cei care își puteau dovedi nevinovăția erau trimiși, mai întîi, în lagăre mai puțin severe, iar apoi eliberați. Această metodă lipsea un timp pe cei cinstiți de libertate, dar, în timp de război, toată lumea plătește pentru triumful cauzei. Măsurile energice erau necesare pentru a nu fi stînjenită înaintarea trupelor aliate.

După eliberarea orașului Anvers, pusesem să se instaleze în apropiere unul din aceste mari lagăre. Odată treceam întîmplător pe lîngă intrarea principală, cînd aud zarvă ; merg mai aproape și văd un spectacol surprinzător.

In fața santinelei se postase un fel de uriaș, neobișnuit de puternic și de masiv, cu tunica kaki crăpată pe el. Bicepșii enormi îi deformau mînecile tunicii. Omul trebuie să fi cîntărit cel puțin 130 de kg. La centiron avea înfipte două cuțite din oțel negru. Un pistol îi atîrna pe șoldul drept, iar pe piept ținea o mitralieră. In buzunarele-i enorme și umflate se zăreau mai multe grenade de mînă.

Uriașul era încadrat de două fete frumoase și de o suită de tineri olandezi plini de admirație față de eroul lor. Santinela de la intrare părea foarte stînjenită și nu știa ce să facă. Apropiindu-mă de grup pe la spate, aud colosul spunînd cu o voce gravă :

— Haide, deschide, fetele acestea două sînt bune patri-

ote. Spune colonelului tău că marele King-Kong garantează pentru ele.

Auzisem, bineînțeles, vorbindu-se de King-Kong, șeful rezistenței olandeze. Porecla i se potrivea de minune. Era vestit în toată Europa ocupată prin forța lui herculeană, curajul și loviturile senzaționale pe care le dădea nemților.

Dar asta nu-i dădea dreptul să vină să se plimbe prin lagăr, mai ales cu o astfel de suită. Era un erou, dar un erou care-și depășea drepturile.

I-am strigat :

— Ei, tu de colo, ia vino mai încoace !

Se întoarse, lăsă fetele, își propti în piept degetul mare și întrebă :

— Cu mine vorbești ?

— Da, cu tine. Vino aici.

Ezită, apoi, cu un mers tîrșîit, se apropie de mine. Înainte ca să aibă timp să mai spună ceva, întind mîna și-i smulg cele trei stele ce-i împodobeau mîneca hainei :

— Cu ce drept porți stelele acestea ? Ești căpitan, dar în ce armată ?

Se făcu roșu la față :

— Atenție ! Port aceste trei stele în numele forțelor olandeze din interior, în numele rezistenței !

— Ei, nu mai spune ? Și cum te cheamă ? îl întrebai eu ironic.

— Pe mine ?

Surprins de ignoranța mea, se întoarse spre suporterii lui și ridică din umeri, vrînd să zică : Uitați-vă la el, nu-l recunoaște pe marele King-Kong !

— Cine sînt ? Dar, domnule colonel, toată lumea știe. Locuiesc la castelul Wittouck, Cartierul general al rezistenței olandeze. Eu... sînt King-Kong. N-ați auzit niciodată vorbindu-se de mine ?

— Nu, niciodată. Dar nici nu mă interesează.

Un murmur străbătu rîndurile admiratorilor săi. El scrîșni din dinți, își încleștă pumnii, dar nu făcu nici o mișcare. Preferă să țipe la mine :

— Am să mă plîng oficial de atitudinea dumitale la castelul Wittouck, și asta numaidecît.

Plecă într-adevăr imediat, lăsînd în urma lui pe cele două fete și pe admiratorii săi, muți de uimire față de îndrăzneala mea și de lipsa lui de curaj, atît de mult trîmbițat.

Aceasta a fost prima mea întîlnire cu King-Kong. In alte împrejurări, aș fi fost încîntat să-l cunosc și să cinstesc cum se cuvine pe acest mare conducător al rezistenței din Olanda, care salvase de la Gestapo zeci de refugiați și aviatori doborîți de nemți și care trecuse prin foc cu o îndrăzneală legendară, scăpînd de atîtea ori poliției nemțești.

Dar, ca șef al lagărului, nu puteam admite ca cineva, oricît de vestit ar fi fost el, să-mi zdruncine autoritatea și să dea exemplu rău, nesocotind dispozițiile în vigoare.

După incident a început să-mi pară rău că-l tratasem atît de brutal, avînd în vedere serviciile pe care le adusese el rezistenței olandeze și, respectiv, luptei antifasciste.

Apoi, îmi veni în minte un gînd ciudat : de ce reacționase atît de cuminte față de afrontul la care îl supusesem ? Un om de talia lui, chiar dacă știa că n-are dreptate, ar fi încercat să se apere, mai ales în fața admiratorilor lui. El preferase să se lase umilit în public, decît să răspundă provocării mele.

O asemenea purtare mi se părea destul de curioasă pentru un om cu reputația sa. De aceea, m-am gîndit că nu strica să fac cîteva investigații cu privire la persoana lui.

Intorcîndu-mă la birou, l-am căutat imediat pe locțiitorul meu. Acesta era un om cu multă experiență, fost spion la Tanger, înzestrat cu o memorie fantastică și care cunoștea o mulțime de agenți din Europa, prieteni sau dușmani. Il întrebai :

— Vilhelm, ție îți spune ceva numele de King-Kong ? Se zice că el ar fi șeful rezistenței olandeze.

Se gîndi o clipă, încreți fruntea, luă un dosar, apoi răspunse :

— Da, îl cunosc. Numele lui adevărat este Christian Lindemans ; s-a născut la Rotterdam și a fost mai întîi boxer, iar apoi luptător. In timpul cît a practicat boxul, a ucis pe ring mai mulți oameni. Are trei frați, care fac parte din rezistență. Cel mai tînăr dintre ei a fost arestat de Abwehr o dată cu o dansatoare de cabaret, Veronica, amanta lui Lindemans al nostru, în timp ce ajutau pe niște aviatori să evadeze dintr-o închisoare a Gestapoului.

— Și ce s-a întîmplat cu cei doi arestați ? l-am întrebat eu.

Mai întoarse o pagină din dosar și răspunse :

— Au fost eliberați.

— Cum ?

Ridică din umeri :

— Nu scrie. Se menționează numai că au fost eliberați amîndoi. Este curios și contrar obiceiurilor serviciului secret german, dar așa scrie.

— Altceva ce mai știi despre el ?

— Că a fost și el arestat de Gestapo, în timpul unei încăierări, cîteva săptămîni mai tîrziu. Din această împrejurare, Lindemans s-a ales cu un glonte în plămîni. A fost răpit din spitalul închisorii de către un grup din rezistență.

— Cînd a fost răpit din spital, cîți morți și răniți au fost de o parte și de alta ?

— Dintre S.S.-iști n-a fost ucis decît unul, iar doi au fost răniți. Dintre rezistenți însă au fost uciși 47. Nu vi se pare ciudat, domnule colonel ?

— Da, am răspuns eu, foarte ciudat. Ca și cum nemții i-ar fi așteptat. E clar că în rîndul rezistenților se strecurase un trădător. Dar cine ? Te rog să-mi lași mie dosarul acesta.

Mîine plec la Bruxelles și vreau să-l studiez puțin în seara aceasta.

La Bruxelles, Lindemans era la fel de vestit ca și în Olanda.

Venisem aci pentru ca, prin purtarea de discuții cu cei care îl cunoscuseră mai îndeaproape, să-mi confirm sau să-mi infirm bănuielile mele.

Intr-o seară, pe cînd mă aflam la Cafeneaua Vedetelor, una dintre cele mai frecventate cafenele din Bruxelles, am avut marele noroc să fac cunoștință cu o persoană care luptase sub comanda lui Lindemans.

După cîteva schimburi de cuvinte asupra situației frontului german, conversația noastră a alunecat spre contribuția adusă de rețelele belgiană și olandeză la sfîrșitul nazismului. L-am întrebat :

— Ați luat cumva parte la expediția de la spital ?

— Nu, căci eu primisem o altă însărcinare, așa că am scăpat atunci de moarte și nu numai atunci, dar și o lună mai tîrziu cînd, de pe urma unei alte lovituri, m-am ales cu această „amintire de război".

Spunînd aceasta, își ridică bascul și-mi arătă o cicatrice foarte adîncă pe creștetul capului.

— Păi, cum s-a întîmplat ? continuai eu să-l chestionez, mereu atent să nu-mi scape nici un amănunt.

— Cum să se întîmple. Foarte bine. Grupul din care făceam parte și eu primise sarcina să dinamiteze un pod. Eu și încă cîțiva trebuia să punem dinamita. Zis și făcut. Ne-am strecurat sub pod, am pus dinamita și, cînd să aprindem fitilurile, ne-am trezit cu o rafală de gloanțe. Ni se întinsese o cursă. Un glonte m-a lovit în cap, dar am avut norocul să nu-mi atingă creierul și, nu știu cum, m-am trezit în rîu. In locul acela, curenții erau foarte puternici și m-au dus repede din raza vizuală a naziștilor. La dinamitarea podului luaserăm parte opt inși și toți, în afara mea și a șefului, au fost

ucişi. Şeful nostru, King-Kong, a fost formidabil. Le-a şters-o de sub nas !

Un nou portret al lui King-Kong mi se desena în minte. Începusem parcă şi eu să-l îndrăgesc pentru curajul, forţa herculeană şi calităţile lui de bun conducător. Totuşi, patru incidente ciudate mă determinau să nu trag o concluzie definitivă şi să nu fac şi eu din el idolul meu : 1) Arătase o supunere neobişnuită pentru un erou atunci cînd îl degradasem în public şi nu reacţionase ca unul care n-are de ce se teme. 2) Gestapoul eliberase atît pe fratele cît şi pe amanta lui, fapt destul de neobişnuit la nazişti. 3) Numărul rezistenţilor morţi în urma loviturii de la spital era mult prea mare în raport cu cel al naziştilor. 4) Din acţiunea pentru dinamitarea podului, ca de altfel şi din acţiunea de la spital, singurul care scăpase complet neatins de gloanţe era King-Kong. Îi mai turnai un pahar de vin interlocutorului meu belgian, urmărind să-l trag cît mai mult posibil de limbă :

— Am auzit că King-Kong ăsta este nu numai viteaz, dar are şi un succes uimitor la femei. Aşa este ?

— Aşa este, domnule. Nici o femeie nu-i rezistă. Sînt în stare de orice ca să ajungă în braţele lui. Se spune că frumoasa moştenitoare a castelului de pe colina de lîngă Laeken ar fi donat, de dragul lui King-Kong, toate bijuteriile sale rezistenţei. Unii spun că el, în loc să vîndă bijuteriile şi să folosească banii pentru rezistenţă, le-ar fi dăruit unor fete de aici, dar eu nu cred. Consider mai degrabă că aceste scorneli sînt făcute din invidie, ca să-i păteze reputaţia.

Aflînd aceasta, am căutat imediat să scurtez conversaţia cu interlocutorul meu şi m-am grăbit să ajung cît mai repede la castelul de lîngă Laeken. Stăpîna castelului mi-a confirmat că donase într-adevăr bijuteriile rezistenţei, dar că făcuse acest lucru din patriotism şi că bănuieşte că Lindemans şi le-a însuşit.

— Ce vă face să bănuiţi asta, contesă ? am întrebat-o eu, nu fără interes.

— Am văzut unul dintre diamantele mele la gîtul unei fete din acelea de stradă... Am vrut să-l răscumpăr. Credeam că el fusese vîndut cuiva, care apoi îl donase fetei. M-am dus, așadar, la fată și i-am oferit o sumă destul de convenabilă, dar a refuzat să mi-l vîndă, spunînd că îl primise de la King-Kong, care ar ucide-o dacă ar afla că l-a vîndut. Mai tîrziu, am văzut un alt diamant la o altă fată, și asta tot din acelea...

— Știți, cumva, cum le cheamă ?

— Desigur, cine nu le cunoaște pe Mia Zeist și Margaretha Delden...

La auzul acestor nume, ceva m-a străfulgerat pînă în inimă. Din fericire, contesa nu se uita atunci la mine. Mia Zeist și Margaretha Delden figurau amîndouă pe fișele mele de agenți secreți ai Abwehrului !

M-am retras imediat ce convenientele mi-au permis și m-am întors în grabă la Bruxelles. Acolo, am cerut să mi se dea legătura telefonică cu Cartierul general de la Anvers. In cîteva minute vorbeam la telefon cu ajutorul meu, Vilhelm, care îmi dădu adresele celor două agente germane.

A doua zi, însoțit de doi ofițeri de la poliția secretă olandeză din Bruxelles, am alergat la prima adresă, unde, din păcate, am ajuns prea tîrziu. Mia Zeist fugise la Viena.

N-am pierdut timpul și am plecat la cea de-a doua adresă. Aci am găsit ușa încuiată și, cum n-aveam timp de pierdut, am forțat-o și am intrat. Și aci ajunsesem prea tîrziu. Margaretha Delden era acasă, dar prinsese de veste și se otrăvise. Era în agonie. Toate încercările mele de a o salva au fost zadarnice.

Doi din principalii martori în ceea ce eu numeam deja „cazul Lindemans" trebuiau șterși de pe listă. Nu-mi mai rămînea decît să umblu iar pe ulițele și prin cafenelele sordide ale capitalei Belgiei și să încerc să dau de o altă sursă, care să-mi furnizeze alte date despre cariera lui Lindemans. Chestionînd așa în stînga și în dreapta, aflai că în timpul cînd

fratele lui fusese arestat de Abwehr, Lindemans era îngropat în datorii. In ciuda popularității sale, mai mulți cămătari cărora le datora mari sume de bani îl amenințau cu darea în judecată.

Alți martori m-au asigurat că punerea în libertate a fratelui lui Lindemans coincisese cu o subită îmbogățire a lui King-Kong. Acesta și-a plătit toate datoriile și ducea o viață mai dezordonată ca oricînd, aruncînd cu banii pe fereastră. De asemenea, expedițiile lui împotriva naziștilor deveniseră de o îndrăzneală de necrezut. Din toate loviturile, organizatorul lor scăpa ca prin minune, punîndu-și în acțiune forța-i de Hercule. Ori de cîte ori operațiunile puse la cale de el se terminau printr-un dezastru pentru rezistență — și asta se întîmpla destul de des —, Lindemans se jura să-l descopere și să-l pedepsească pe trădător, ceea ce n-a făcut însă niciodată.

Lucru curios este faptul că tot mai numeroși erau cei care îl însoțeau voluntar pe legendarul King-Kong.

Oare acești oameni erau atît de orbi încît să nu observe nimic schimbat la idolul lor ?

Ore întregi am parcurs în gînd fiecare nou aspect descoperit al activității lui Lindemans. Ajuns la punctul în care contesa îmi vorbise de Mia Zeist și de Margaretha Delden, m-am gîndit cît de ciudată este lumea : ca să le aflu adresele a trebuit să telefonez la Anvers, deși eram la Bruxelles, orașul în care locuiau ele. Nici poliția secretă belgiană, nici Cartierul general al serviciilor secrete olandeze nu le cunoșteau. Eram de aceeași parte a baricadei, luptam pentru aceeași cauză și totuși nu ne comunicam unii altora informațiile, din rivalitate și gelozie meschină.

Disensiuni asemănătoare existau, probabil, și între serviciile secrete germane și atunci nu era exclus ca un timp Gestapoul și S.D.-ul să nu fi știut ce achiziție prețioasă făcuse Abwehrul recrutîndu-l pe Lindemans. In acest caz, ar

părea verosimil faptul că S.S.-iştii au tras în Lindemans. Ei încă nu aflaseră că le era aliat.

Dacă raţionamentul meu era just, rana lui Lindemans constituia pentru el o adevărată binecuvîntare. Ea era o dezminţire formală faţă de oricine l-ar fi acuzat de trădare.

M-am hotărît să acţionez cît mai repede, chiar cu riscul de a greşi, şi să sec această sursă de nenorociri atît pentru rezistenţa olandeză şi belgiană cît şi pentru întreaga luptă antifascistă. In acest scop, i-am trimis lui Lindemans un mesaj la castelul Wittouck şi i-am dat întîlnire a doua zi dimineaţa, la ora 11, la Hotel Palace din Bruxelles.

Eu am fost punctual la întîlnire, nu însă şi Lindemans, care a binevoit să nu vină şi să trimită doi ofiţeri în locul lui ca să-mi spună că el fusese trimis pe neaşteptate într-o misiune specială. Dacă nu eram încă nebun, simţeam că am să devin, dar nu de necaz că nu venise la întîlnire, ci de groază, pentru că misiunea specială în care fusese trimis era paraşutarea de la Arnheim.

Ceea ce s-a întîmplat trei zile mai tîrziu este prea bine cunoscut lumii întregi pentru ca să fac aci mai mult decît un simplu rezumat.

In zorii zilei de 17 septembrie a avut loc cea mai importantă paraşutare a timpurilor moderne. Aproape zece mii de oameni din Divizia I aeriană britanică au fost lansaţi asupra oraşului Arnheim, o dată cu alte douăzeci de mii de americani şi trei mii de polonezi paraşutaţi la Grave şi Nijmegen. Americanii şi polonezii trebuiau să creeze capete de pod pe canalul Maas, fluviul Waal şi Neder Rijn, pînă la sosirea a două corpuri de armată franceze, pentru ca apoi să forţeze fluviul şi să-l treacă în bloc. Operaţia primise denumirea de „Operaţia Market Garden". Planul era îndrăzneţ, iar succesul depindea în întregime de efectul surprizei obţinute prin paraşutarea trupelor cu mult în spatele frontului inamic. Dacă nemţii din regiune erau într-adevăr luaţi prin surprin-

dere, se aprecia că le-ar fi trebuit mai multe zile ca să-şi regrupeze forţele şi să atace capetele de pod. In acest moment, grosul trupelor ar fi fost pe drum şi, dacă paraşutiştii, alimentaţi permanent cu arme şi muniţii, rezistau cîteva zile, o strălucită victorie ar fi încununat efortul lor.

Cîteva zile, în zona aleasă pentru paraşutare nu s-a observat nici un fel de mişcare din partea nemţilor. Nici o mişcare, de asemenea, nici în preziua paraşutării. Dar în noaptea de 16 spre 17 septembrie, panzerele germane veniră şi-şi ocupară locurile în puncte dinainte stabilite, pe după tufişuri şi în şanţurile care înconjurau principalul loc de aterizare.

Cînd începu paraşutarea, în zori, totul era pregătit. Paraşutiştii erau aşteptaţi.

Lupta care a avut loc a durat nouă zile. Aliaţii s-au luptat vitejeşte, încercînd să străpungă încercuirea germană, dar zadarnic.

Am făcut un raport detaliat, în care specificam bănuielile mele, şi l-am înaintat superiorilor. Dar cum în timp de război sînt atîtea de făcut pe linie de contraspionaj, cazul Lindemans a fost tratat ca unul obişnuit. Mai mult, cei care au citit raportul meu au considerat că exageram cu bănuielile mele. A acuza un şef al rezistenţei de trădare era ceva nu numai absurd, ci şi de prost gust.

Şase săptămîni la rînd am făcut tot ce a depins de mine pentru ca să obţin arestarea lui Lindemans, dar n-am reuşit. Dovezile pe care le deţineam împotriva lui nu erau îndeajuns de concludente.

Apoi, într-o seară, în timp ce mă aflam la Eindhoven, unde interogam un tînăr olandez cu numele de Cornelis Verloop, am obţinut o dovadă care îl acuza, fără putinţă de tăgadă, pe Lindemans ca spion.

Reuşisem să-l fac pe Verloop să mărturisească că era spion şi, de frică să nu fie împuşcat, s-a declarat de acord

să ne furnizeze date care, așa cum afirma el, puteau să ne intereseze.

M-am prefăcut că nu sînt atît de interesat să le cunosc și că, oricum, sub tortură, are să vorbească. I-am spus :

— Sărmane prietene, ai să ne spui tu și așa, pentru că n-o să ai încotro.

Zîmbi semnificativ :

— Mă puteți face să spun ceea ce credeți că știu, dar nu ceea ce nu știți că știu.

— Bine, o să văd ce voi putea face pentru tine, dar ia să văd ce știi, i-am răspuns eu îngăduitor, lăsîndu-l să deducă că argumentul adus de el mi se părea întemeiat.

Se aplecă spre mine, ca și cum i-ar fi fost frică să nu fie auzit de cineva, și-mi înșirui numele tuturor membrilor Intelligence Service-ului din Olanda. Apoi adăugă :

— Agentul vostru principal la Bruxelles este Paul Leuven, iar la Amsterdam unul cu numele de Dampreny și... In continuare, îmi înșiră numele celor care formau rețeaua noastră de contraspionaj din Belgia și Olanda.

Deși mă simțeam îngrozit de cunoștințele lui, continuam să fiu calm și l-am întrebat la fel de indiferent ca mai înainte :

— De unde știi toate acestea ?

După ce se gîndi puțin, analizînd probabil dacă sînt ceva speranțe să scape, răspunse :

— De la colonelul Kiesewetter, de la Abwehr. Dar cine i-a spus lui Kiesewetter, e secretul meu. Vreți să facem un tîrg ?

Mă simțeam obosit și dezgustat de toate cele ce îmi spusese. Văzusem oameni luptînd să-și scape pielea ca niște șobolani prinși în cursă, gata să-și sacrifice colaboratorii, să-și vîndă patria, prietenii, dar nu puteam îndura tîrguiala asta murdară. Așa că am întrerupt brusc interogatoriul și i-am ordonat să se ridice să-l duc la închisoare. Inchisoarea se afla tocmai în partea opusă a orașului. Cum noaptea era întune-

coasă și n-aveam chef să-l pierd pe drum, mi-am scos pistolul și i-am spus :

— Haide, Verloop, destulă vorbărie. Ești un trădător și n-o să te tîrguiești în nici un caz cu mine. Regulile acestea ale jocului nu eu le-am fixat, ci prietenii tăi naziști. Să le respectăm. Cine i-a spus colonelului Kiesewetter ?

Zîmbetul de speranță, care nu-l părăsise de loc de la începutul interogatoriului, îi dispăru :

— Vă spun, dacă îmi garantați viața.

Făcui un gest desperat și îndreptai revolverul spre el.

— Ridică-te !

Mă gîndisem să-l duc la închisoare și să-l las să mai reflecteze, dar el crezuse că voiam să-l ucid.

— Așteptați ! urlă el. Vă spun, nu trageți. E Chris Lindemans, King-Kong. De la el știe colonelul Kiesewetter.

Mă aplecai asupra lui Verloop și-i pusei pistolul la tîmplă :

— King-Kong a trădat operația de la Arnheim ?

— Da, el. El l-a prevenit pe colonelul Kiesewetter de parașutare la 15 septembrie, cînd s-a dus la Cartierul general al Abwehrului.

— I-a spus și unde urma să aibă loc parașutarea ?

— Da. I-a spus că o divizie britanică aeropurtată urma să fie parașutată, în duminica aceea dimineața, dincolo de Eindhoven.

Auzind toate acestea, fierbeam de furie. In ciuda deselor mele avertismente, i se dăduse lui King-Kong întreaga putere de a pricinui armatelor aliate o pierdere ireparabilă.

La început numai îl bănuisem pe Lindemans, acum aveam și dovezi elocvente. Verloop stătea mărturie trădării lui. Nervos, am alergat la Cartierul general olandez al Intelligence Service-ului. Personalul lui se afla la popotă. Văzîndu-i așezați la masă în scaune confortabile, bînd whisky și ascultînd muzică, furia mea a devenit și mai mare. Pentru

moment n-am putut scoate nici un cuvînt. Atunci, unul dintre prietenii mei m-a întrebat :

— Ce este cu tine, Pinto ? Ești alb ca varul.

— Opriți muzica asta idioată, am urlat eu, revenindu-mi în fire și lovind cu pumnul în masă.

Radioul tăcu. Toți se uitară uimiți la mine și nu știau ce să creadă. Urlai din nou :

— Pentru Dumnezeu ! E vremea să vă dați seama că dacă eu suspectez pe cineva, n-o fac degeaba. De ce nu m-ați ascultat și l-ați trimis la inamic cu mesaje ?

— Despre cine vorbești, camarade ? se auzi o voce.

— Despre Lindemans, despre King-Kong în persoană. Trebuie să-l arestăm imediat.

— Să-l arestăm pe Lindemans ? Ești nebun ? se auzi o altă voce. Cine s-ar putea apropia de el ? Poate să omoare un om dintr-o singură lovitură de pumn și, în plus, e și înarmat pînă în dinți. Asta ar fi o adevărată sinucidere. Te-ai gîndit la ceva care să facă posibilă arestarea lui ?

— M-am gîndit la toate, am răspuns eu, nu fără oarecare teamă că propunerea mea va fi respinsă. Doi dintre voi (le-am spus numele) se vor duce la Lindemans, la castelul Wittouck, și-i vor spune că noi am hotărît să-i acordăm o decorație pentru serviciile aduse luptei împotriva fascismului. Asta îl va măguli și are să vină. Pînă atunci, eu am să mai fac rost de ceva oameni pentru ca să putem să-i punem cătușele.

Această mică viclenie dădu roade. King-Kong veni, se lăsă dezarmat ca un mielușel, își aranjă puțin ținuta și se îndreptă cu mare pompă spre sala pregătită pentru a-l primi.

In acest timp, zece polițiști vlăjgani se năpustiră asupra lui și, după cîteva minute de luptă îndîrjită, reușiră să-l imobilizeze. Am ordonat să i se pună cătușe la mîini și lanțuri la picioare. Era foarte posibil ca, lovind cu călcîiele, bruta să găurească carlinga îngustă a avionului care-l ducea spre

Anglia și să se arunce cu capul în jos, în plin zbor. Acest gest spectaculos ar fi convenit vanității lui.

După traversarea Mării Mînecii, Lindemans a fost dus la o casă particulară dintr-un orășel de lîngă Londra. Aci se găseau cei mai pricepuți anchetatori din Anglia. Ei erau maeștri în arta de a obține mărturisiri complete, fără a recurge la tortura fizică.

Timp de două săptămîni, l-au interogat pe Lindemans.

Cînd a fost adus înapoi în Olanda, m-am dus și l-am vizitat în închisoarea din Breda. Ii dispăruse orice urmă de înfumurare.

Fără a recurge la vreun fel de tortură fizică, experții obținuseră de la King-Kong o mărturisire totală. Dosarul cu mărturiile lui însuma mai mult de 80 de pagini. Citindu-l, nu puteam să mă împiedic să nu manifest un oarecare sentiment de mîndrie că tot ceea ce bănuisem eu se confirmase.

Decăderea lui Lindemans data din 1943, cînd fusese numit comandant al „Forțelor Interioare Libere Olandeze". Gusturile sale sexuale erau extrem de variate, iar viața sentimentală extravagantă. Nemaiavînd bani să cumpere amantelor sale cadouri, el descoperi o metodă ingenioasă pentru a-și reface contul la bancă. Convinse mai multe femei bogate (dintre care unele se îndrăgostiseră de el) să-și dăruiască bijuteriile rezistenței. Banii rezultați din vinderea lor puteau salva viețile aviatorilor căzuți în mîinile nemților. Printre cei care lîncezeau în închisorile sau lagărele naziste aveau și ele rude sau prieteni. O parte din acești bani puteau servi poate și la eliberarea lor.

Lindemans vînduse majoritatea bijuteriilor astfel recoltate, dar banii nu intraseră în fondurile rezistenței. El îi folosise la satisfacerea plăcerilor lui, prin diverse cabarete și baruri dubioase.

Pe urmă și-a dat seama că această deturnare de fonduri, mai devreme sau mai tîrziu, va fi descoperită. Traiul său princiar într-o Europă în flăcări nu se putea să nu trezească

cuiva suspiciuni. Şi atunci Lindemans începu să se gîndească la un mijloc de a-şi ascunde frauda, fără a renunţa la viaţa lui desfrînată.

In februarie 1944, un eveniment neaşteptat grăbi criza : fratele lui mai mic şi dansatoarea Veronica fură arestaţi în cursul unei razii făcute într-o casă ce servea drept adăpost provizoriu evadaţilor. In cursul carierei lui amoroase, avusese sute de ibovnice, deseori trei sau patru în aceeaşi noapte, dar Veronica reprezenta pentru el cu totul altceva. O părăsea, dar revenea întotdeauna la ea. Trebuia deci să facă ceva s-o salveze. Dar ce ?

Nemţii nu ar fi eliberat-o nici pe ea şi nici pe fratele lui decît dacă li s-ar fi oferit ceva care să le convină. Timp de nouă zile, moralul lui Lindemans rezistă. Dar în a zecea zi, îngrozit de soarta care o aştepta pe Veronica şi pe fratele lui şi neliniştit de lipsa de bani în care se afla, se hotărî să ia legătura, în secret, cu două persoane despre care ştia că lucrează pentru nemţi : Anthony Damen şi Cornelis Verloop. In jurul unei ceşti de cafea, el le mărturisi că se angaja să lucreze pentru nemţi, dacă aceştia îi îndeplineau două dorinţe : 1) Să fie eliberaţi imediat Veronica şi fratele cel mic. 2) Pentru fiecare serviciu adus să i se dea o sumă de bani.

Verloop plecă imediat şi propuse tîrgul colonelului Giskes, şeful Abwehrului. Giskes înţelese că afacerea era mult prea rentabilă ca să nu fie imediat acceptată. Două zile mai tîrziu, se întîlni, în secret, cu Lindemans într-o suburbie a Bruxelles-ului. Avură împreună o lungă convorbire. Se puseră de acord şi, a doua zi, nemţii îi îndepliniră lui Lindemans prima dorinţă : Veronica şi fratele lui fură eliberaţi, nu însă înainte de a semna nişte declaraţii că fuseseră bine trataţi.

Abwehrul, din egoism, ori poate din dorinţa de a ţine cît mai secretă achiziţia lui, nu comunică nimic celorlalte sectoare ale poliţiei secrete germane. Odată. Gestapoul organiză o razie la Rotterdam şi năvăli într-o pivniţă, unde dădu

peste Lindemans și oamenii lui din rezistență. Lindemans se află în dilemă. Ce trebuie să facă ? Să se demaște ca trădător față de tovarășii lui sau să se lase împușcat de cei pe care îi servea. Ezită o clipă, apoi alese prima soluție. Făcu un semn discret, care indica Gestapoului adevărata sa apartenență. Dar, înainte ca șeful să fi putut ordona să nu se tragă asupra lui, un soldat îl ținti și-i găuri un plămîn.

Fu transportat de urgență la un spital al Gestapoului. Rana era destul de mare, dar Lindemans, datorită rezistenței sale fizice, scăpă. I se acordă îngrijirile necesare și șeful Abwehrului, personal, îl vizită la spital. El se interesa nu numai de mersul bolii lui Lindemans, dar și de posibilitățile de a-l face să fugă de aci. Lindemans era mai de folos în libertate. Planul de „fugă" propus de Lindemans însuși era simplu : tovarășii săi din rezistență să vină să-l răpească, iar în acest timp nemții să organizeze o ambuscadă și să-i împuște, dacă vrea, pe toți, numai el să scape.

Ieșit din spital, Lindemans trădă mai multe organizații ale rezistenței și cîștigă mulți bani. Așa a fost arestat întregul grup britanic care acționa în partea Belgiei ocupată de nemți. Membrii grupului au fost duși la închisoarea din Scheveningue, unde au fost supuși unor torturi înspăimîntătoare.

Una dintre metodele de tortură cele mai dureroase consta în punerea pe capul victimei a unei căști de oțel prin care se trecea curent electric ; în felul acesta erau atinși cei mai adînci centri nervoși din cap, care produceau niște dureri îngrozitoare.

Citind lista victimelor lui Lindemans — pe multe le cunoșteam îndeaproape — am jurat să-l fac să plătească cu vîrf și îndesat trădarea lui.

Apogeul trădării lui Lindemans l-a constituit acțiunea de la Arnheim, cînd el a comunicat colonelului Kiesewetter că la nord de Eindhoven vor fi parașutate trupe aliate. Ce-i drept, Lindemans n-a menționat expres numele de Arnheim, dar și cel mai slab tactician militar și-ar fi dat seama că prin-

tr-o parașutare de asemenea proporții se urmărea să se pună mîna pe punctele strategice vitale. O simplă privire pe hartă și experții germani reperară imediat nu numai locurile unde vor avea loc parașutările, ci și obiectivele pe care le vizau ele : podurile de la Grave, Nymegen și Arnheim. Dacă parașutiștii puneau mîna pe aceste poduri și rezistau asalturilor nemților pînă la sosirea grosului armatei, se deschidea o crăpătură spre inima Germaniei.

Deci, Lindemans se făcea vinovat în întregime de dezastrul de la Arnheim și trebuia, în consecință, judecat și pedepsit.

Dar, deși faptele care îl încriminau erau de netăgăduit, nu era prea ușor să-l condamni. El legase multe prietenii, primise multe favoruri și acest lucru nu era pe placul unor personalități olandeze, care nu voiau să vadă expusă în public lipsa lor de intuiție.

Pe de altă parte, făcînd dintr-un rezistent venerat de olandezi un trădător infam, prestigiul militar al Olandei scădea.

Cazul era delicat și avea implicații politice și diplomatice extrem de jenante. Timp de cîteva luni, eu nu m-am mai putut ocupa de el, dar cînd am încercat să-l repun pe tapet am întîlnit peste tot numai refuzuri. De exemplu, cînd m-am dus să-i iau dosarul de la arhiva Cartierului general olandez, am aflat cu uimire că acesta dispăruse. Dispăruse chiar și numele lui Lindemans din fișele de evidență. Orice încercare a mea ulterioară de a da de urma dosarului a fost zadarnică.

In octombrie 1945, după ce m-am făcut nesuferit de toți superiorii mei, cerînd fără încetare judecarea lui Lindemans, am fost brusc desărcinat din funcție, avansat la gradul superior, apoi trimis în Germania.

Desărcinarea aceasta nu m-a mirat. Mă așteptam la ea. Știusem dinainte că, arestîndu-l pe King-Kong, aveam să-mi atrag ura multora.

Dar consider că o țară trebuie să țină la adevăr, chiar dacă acesta n-o prezintă într-o lumină care să-i convină. Olandezii n-au cunoscut adevăratele motive ale înfrîngerii de la Arnheim decît mult mai tîrziu, cînd presa a început să se întrebe ce se întîmplase cu ofițerul care trădase.

S-a aflat atunci că Lindemans fusese ținut tot timpul la închisoare și că, în această perioadă, o infirmieră s-a îndrăgostit de el. Ea a încercat să-l ajute să evadeze, dar n-a reușit și, atunci, Lindemans s-a sinucis cu pastile de aspirină. Încercase să se sinucidă și infirmiera, dar a fost salvată la timp. Trădătorul a scăpat, deci, de pedeapsa prin împușcare pe care o merita. Iar infirmiera, care încercase să-l ajute să evadeze și fusese complice la sinuciderea lui, n-a fost nici măcar judecată. De ce ? Iată o întrebare la care prefer să nu răspund.

Nici Cornelis Verloop, cel care l-a trădat pe Lindemans, n-a fost deferit justiției. Ba mai mult, așa după cum am aflat mai tîrziu, guvernul olandez i-a dat un post important pe lîngă ambasada Olandei din Germania.

FATA ÎN ALBASTRU

Aș vrea să vorbesc acum de o ultimă calitate pe care trebuie să o aibă un anchetator, aceea de a nu se lăsa ușor impresionat.

De altfel, ar fi trebuit să vorbesc despre ea încă de la începutul cărții mele, dar pe ici pe colo în capitolele precedente cred că am mai subliniat-o. Vînătorul de spioni trebuie să fie cît se poate de obiectiv în aprecieri. Imediat ce intră în joc sentimente personale, el comite greșeli de judecată și devine incapabil să-și facă datoria.

Cei care se hotărăsc să devină spioni fac acest lucru din diverse motive : unii caută aventura, alții, cum a fost Dronkers, din cauza mizeriei și a foametei. Sînt și oameni care devin spioni din patriotism, după cum alții devin pentru bani.

Vînătorul de spioni e pierdut dacă, încercînd să-l facă pe anchetat să mărturisească, devine sentimental. El trebuie să fie mereu tare pe poziție, să nu cedeze în fața văicărelilor, aroganței sau încăpățînării arestatului. Sentimentalismul îl face pe anchetator să comită greșeli ireparabile. Dacă un spion îl impresionează prin ceva, poate să-l admire dacă vrea, dar numai după ce cazul a fost pe deplin lămurit.

In afacerea pe care am să v-o relatez în continuare, personal n-am fost amestecat, dar sînt sigur că ea este adevărată.

La cîţiva ani după primul război mondial, mă aflam la Paris pentru o treabă despre care nu pot vorbi aici. Biroul II francez îmi pusese la dispoziţie pe unul din cei mai buni agenţi ai săi, pe care îl voi numi Henri Dupont.

După ce misiunea mea a fost îndeplinită, l-am invitat pe Henri la restaurant. Aci, la un pahar de coniac, am început să ne depănăm amintirile. Am vorbit atunci de succesele şi eşecurile noastre. Eu i-am povestit despre un caz în care, deşi eram sigur că anchetatul era vinovat, a trebuit, din lipsă de probe materiale, să-l eliberez. Cum eu continuam să mă căiesc pentru greşeala mea, am observat că Henri se întristase dintr-o dată şi contempla dus pe gînduri fundul paharului de coniac.

L-am întrebat :

— Ce este cu tine, Henri ? De ce te-ai întristat ? Ţie nu ţi s-a întîmplat niciodată să-ţi scape nepedepsit un vinovat ?

— Ba da, prietene, mi-a răspuns el, ridicîndu-şi privirea şi forţîndu-se să zîmbească. Există un caz de care nu sînt mîndru şi pe care îl visez şi noaptea. Nu mi-e ruşine de ce s-a întîmplat. Dar, de ce mi s-a întîmplat tocmai mie ?

Bău o înghiţitură de coniac, apoi continuă :

— Iată povestea mea, de care mă hotărîsem să nu vorbesc nimănui. Dar pe tine te consider cel mai bun prieten al meu şi ea mă roade atît de mult încît simt nevoia să mă destăinui cuiva.

Biroul II mă însărcinase cu anchetarea suspecţilor din lagărul din oraşul X. Lucram din zori şi pînă în seară şi tot nu terminam. De atîta muncă, m-am îmbolnăvit de astenie nervoasă. Mi s-a dat un concediu medical şi am plecat într-un orăşel la 25 de kilometri de lagăr.

In orăşelul L am închiriat o cameră la singurul hotel convenabil, am făcut o baie caldă, m-am odihnit puţin şi seara

am plecat să iau masa la un restaurant. Mă hotărîsem să nu fac economie de bani și să mă distrez cît mai mult posibil.

Restaurantul nu era prea aglomerat, așa că am găsit repede o masă liberă. Pînă să mi se servească băutura preferată, am aruncat o privire în jurul meu. La masa din dreapta stăteau doi oameni care erau precis fermieri și discutau de recolta viitoare. In stînga, un singur domn — trecut de șaizeci de ani și îmbrăcat în negru — stătea cu coatele pe masă, pierdut în gînduri. La o altă masă, ceva mai departe, se afla o fată foarte frumoasă, îmbrăcată într-o bluză albastră. De mai mult de un an nu mai vorbisem cu o fată, în afară, bineînțeles, de cele anchetate. Mi-am propus să intru în vorbă cu ea. In acest scop, am căutat, mai întîi, să sondez terenul și i-am aruncat niște priviri semnificative.

Intîlnindu-mi privirea, ea surîse și roși cu timiditate. I-am făcut semn chelnerului să se apropie și l-am rugat să ducă fetei, din partea mea, un păhărel de lichior. Cîteva minute mai tîrziu mă aflam la masa ei.

La început vorbirăm despre lucruri banale, despre restaurant, despre vreme, distracții etc. Apoi, încetul cu încetul, am trecut la lucruri mai intime și ea îmi povesti că numele ei era Maria și că lucra ca secretară la o firmă comercială din Paris. Era în concediu și, la întrebarea mea de ce alesese tocmai acest orășel, mi-a răspuns că Parisul era prea plin de soldați, iar la părinți nu putuse merge pentru că ei locuiau într-un sat foarte aproape de cîmpul de luptă.

Eu i-am spus că lucram la Agenția Havas, lucru, de altfel, adevărat, pentru că toți ofițerii de contraspionaj francezi aveau ca acoperire această agenție. Venisem și eu în orășelul L tot pentru că nu putusem merge în altă parte. Viața pariziană mi se părea prea trepidantă și eu aveam nevoie de liniște.

Am stat împreună la restaurant pînă aproape de închidere, cînd Maria, uitîndu-se la ceas, mi-a spus că era cazul să plecăm. Ne-am îmbrăcat și m-am oferit s-o conduc. Ea

n-a avut nimic împotrivă și am plecat amîndoi pe străzile pustii ale orășelului. Cînd am ajuns la gazda Mariei, am observat că blocul era pustiu. Trecuse de mult de miezul nopții și, ca să nu mai deranjăm vecinii, i-am propus să mergem la mine la hotel. La început Maria n-a vrut, spunînd că nu era frumos din partea ei, dar pînă la urmă a acceptat.

Ajunși în camera mea de la hotel, ne-am dezbrăcat în liniște. Maria a rămas cîteva clipe în picioare, apoi s-a băgat sub pătură în pat. M-am așezat și eu lîngă ea și buzele noastre, involuntar, s-au împreunat. Mă cuprinsese cu brațele de după gît și-mi murmura la ureche cuvinte de dragoste. Eram amîndoi îndrăgostiți de-a binelea. Deodată, cînd ne aflam în culmea fericirii, Maria, extaziată, a scos un geamăt și mi-a șoptit : „Ich liebe dich" (Te iubesc. — N.T.).

Am simțit cum îmi îngheață sîngele în vine. Dorința mi s-a transformat în scîrbă. Auzisem oare bine ? Maria, fermecătoarea și atrăgătoarea fiică a Lorenei, care zicea că lucra la Paris, vorbea nemțește ?

I-am desprins brațele de după gît, am aprins lumina și am început să mă îmbrac. Maria, mirată, neliniștită, mă privea fără să înțeleagă, pentru că nu-și dăduse încă seama de greșeala comisă.

— Ce e, dragă ? Ce s-a întîmplat ? m-a întrebat ea.

Am răspuns ce mi-a trecut prin cap :

— Mă duc să-mi cumpăr țigări.

Ea se răsturnă pe pernă și rîse veselă :

— Unde ai să găsești la o oră ca asta țigări ? Nu-ți ajung pînă dimineața cele de pe noptieră ?

Sări din pat, mă sărută și încercă să-mi dezbrace haina. Am respins-o cu aceeași repulsie de mai înainte :

— Dacă continui să nu mă lași în pace, te arestez pe loc și te duc la Cartierul general cel mai apropiat.

— Glumești, iubitule ? Ce am făcut să mă arestezi și, în definitiv, cine ești tu ?

— Nu glumesc de loc, Maria, și să știi că nu lucrez la

Agenţia Havas, ci la Biroul II. Acum lasă-mă să plec, începusem să te iubesc şi-mi vine greu să-ţi fac vreun rău.

Am ieşit imediat pe uşă şi, fără să-mi dau seama ce se întîmpla cu mine, m-am trezit în stradă.

Nu încăpea nici o îndoială. Maria era spioană germană. Desigur, ea mi se dăruise nu pentru ca să smulgă de la mine informaţii, deoarece n-avea de unde să ştie că eram ofiţer. Dar era totuşi spioană, şi eu trebuia să-mi fac datoria.

Am revenit la hotel, dar Maria dispăruse. Recunoscuse, deci, că era spioană germană.

Henri se opri şi-şi stinse ţigara, părînd hotărît să pună capăt povestirii sale.

— Asta este totul ? îl întrebai eu, nu fără să fiu impresionat de tonul povestirii lui.

— Nu, nu este totul. Intîmplarea mea nu s-a sfîrşit astfel, ci mult mai crud. Am mai stat cîteva zile în acest orăşel blestemat, dar nu mai aveam chef de nimic. Restul concediului a fost pentru mine un chin. Oriunde mergeam şi orice făceam, gîndurile îmi zburau mereu la fata cu bluza albastră. Ce se întîmplase cu ea, unde se dusese ?

Dezolat şi plictisit, m-am grăbit să mă întorc în lagăr. Colegii mei s-au bucurat cînd m-au văzut, fiindcă era mult de lucru. M-am afundat în treburile mele zilnice, încercînd să uit de Maria.

Apoi, într-o zi, în biroul meu intră gîfîind un subofiţer.

— Domnule locotenent, permiteţi-mi să raportez. Doi oameni de-ai mei au prins o spioană, în timp ce încerca să smulgă informaţii unui ofiţer.

I-am ordonat s-o aducă la mine în birou şi am rămas ca trăsnit cînd în prag şi-a făcut apariţia Maria. Imediat ce a dat cu ochii de mine, s-a făcut albă ca varul la faţă. M-am uitat la ea şi, cu inima bătînd să-mi spargă pieptul, am îngînat :

— Ce s-a întîmplat ?

Unul dintre cei doi soldați care o încadrau pe Maria a răspuns :

— Domnule locotenent, eu și colegul meu făceam de gardă în fața cafenelei „Iepurele roșu", cînd cineva a venit și ne-a spus că într-o cameră o fată încearcă să-l tragă de limbă pe un ofițer de husari. Ea îl întreba unde era cantonat regimentul lui și cărei divizii aparținea. Ofițerul, care o suspecta, se prefăcea că este beat și căuta s-o țină cît mai mult de vorbă ca să vină colegul lui să ne anunțe. Am arestat-o și în geanta ei am găsit acest carnețel.

Am luat carnețelul și, frunzărindu-l rapid, am găsit scris în el numele unor ofițeri, cu unitățile de care aparțineau, precum și o schiță a regiunii. Pe ultimele două pagini se aflau două adrese din Berlin.

Am făcut un efort de voință ca să-mi stăpînesc emoția și durerea, după care am întrebat-o, scurt :

— Ai ceva de spus în apărarea dumitale ?

Ea a schițat mai întîi un zîmbet sau mai precis s-a străduit să facă acest lucru, a ridicat din umeri, apoi, părăsind-o orice curaj, s-a aruncat la picioarele mele strigînd : „Indurare ! Indurare ! Sînt prea tînără ca să mor".

Aș fi vrut din toată inima s-o ajut. Dar ce puteam face ? Nu puteam să nu-mi fac pentru a doua oară datoria. Am ordonat gardienilor s-o ducă la închisoare.

Cînd a sosit ziua judecării ei, destinul mi-a mai rezervat o surpriză : nu am găsit pe nimeni să mă înlocuiască și am fost obligat să prezidez eu ședința.

Am condamnat-o la pedeapsa capitală și, așa cum se obișnuia, am întrebat-o dacă are vreo dorință de îndeplinit înainte de moarte. S-a uitat la mine, cu ochii ei mari, albaștri, și, scoțînd din buzunar un pachet din țigările mele preferate, l-a aruncat pe podea. Apoi a adăugat : „In amintirea celei mai fericite zile din viața mea, din nenorocire prea scurtă, și a unui prieten drag care m-a salvat o dată, dar nu și a doua oară".

A fost împușcată a doua zi, în zori.

O visez și acum, cînd sînt căsătorit, pe fata cu bluza albastră, și simt și acum cum mi se frînge inima de dor și din cauza remușcărilor. Aș fi putut oare s-o ajut cu ceva ? a conchis Henri.

Intrebarea lui semăna a implorare. Era vizibil tulburat și continua să bea pahar după pahar.

L-am privit îndelung și, neputînd face nimic pentru el, i-am spus :

— Prietene, nu puteai face nimic pentru ea. Războiul e război...

CUPRINSUL

Responsabil de carte: cpt. CONSTANTIN GIDEA
Redactor literar: cpt. MIRCEA CÎMPEANU
Corector: A. C. RADU STOIAN

Dat la cules: 23.03.70; Bun de tipar: 09.04.70.
Tiraj 1600 ex., din care 1500 ex. hîrtie semivelină și 100 ex. hîrtie velină, format 16/61x86.
Lucrarea conține 98 pagini.